

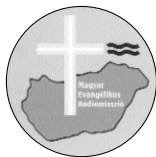
Gémes István

„Igen, Atyám!”

Ismered-e Jézust?!

Gémes István

„Igen, Atyám!”

Evangélikus Missziói Központ
Luther Kiadó
Budapest, 2003

Sajtó alá rendezte: Kóháti Dorottya
Felelős kiadó: Kendeh K. Péter
Nyomdai előkészítés: Luther Kiadó
Nyomdai előállítás: ETO-PRINT Kft.
Felelős vezető: Balogh Mihály

ISBN 963 00 2786 0 Ö
ISBN 963 7470 88 3

„IGEN, ATYÁM!”

Az evangéliumok figyelmes olvasójának feltűnik, hogy azok milyen részletességgel tudósítanak Jézus szenvedéséről és haláláról. Kutatók feltételezik, hogy a passiótörténet lehetett az evangéliumok első, összefüggő alapja. Ezt főleg Márknál lehet megfigyelni: evangéliuma 618 verséből 253, tehát több, mint egyharmada foglalkozik vele. Nem véletlen tehát, hogy az írásmagyarázat története folyamán keresztények újra meg újra különös figyelemmel fordultak Jézus Urunk szenvedése felé. Volt, aki ennek a szenvedésnek állandó szemlélésében látta a kereszténység lényegét, és volt, aki szerint a Názáreti Jézussal történt események összefoglalójának kizárólag a szenvedést kell tekinteniünk.

Régóta vitatott kérdés az, hogy vajon Jézus előre tudott-e a rá váró végről, és hogyan vélekedett róla? Erre az evangéliumok kettős választ adnak. Az egyik szerint Jézus már a tanítása közben három-

szor figyelmeztette hatalomra és érvényesülésre vágyó tanítványait: „Íme, fölmegyünk Jeruzsálembe, és az Emberfiát átadják a főpapoknak...” (Mt 20,18–19). S bár Márk ehhez még azt is hozzáteszi, hogy „Jézus nyíltan beszélt erről ...” (Mk 8,32) – mégis el kell egyszer mondania, hogy a tanítványok „nem értették ezt a beszédet, de féltek őt megkérdezni.” (Mk 9,32)

A másik választ Jézus gecsemánéi gyötrődésében találhatjuk: az imádkozó és vívódó Jézus halála előestéjén nagyon nehéz szívvel kéri Istent, hogy „vegye el tőle ezt a (szenvedés) poharát”. És – Lukács szerint – bizony angyali erősítésre tudja végül elfogadni, hogy „ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied.” (Lk 22,39–46)

Ebben a füzetben hét kísérletet teszünk arra, hogy Jézus véleményét magából az igehirdetéséből is kibontsuk. Kilenc példázatát vizsgáljuk meg és helyezzük bizonyosan új megvilágításba. Igehirdetései „gyöngyszemei” közé tartoznak ezek a példázatok, amelyek bepillantást engednek az akkori palesztinai viszonyokba. Szó van bennük magvetésről és szüretéről, házigazdáról és szolgákról, szántásról és kereskedésről, gazdagokról és szegényekről. Ezt

mindig is tudtuk. Vizsgálódásunk azonban azt is kimutatja, hogy Jézus a példázataiban ismételten és nagyon határozottan beszélt a maga nehéz jövőjéről. Bennük van minden sejtése és szorongása csakúgy, mint rendíthetetlen bátorsága és reménysége is. Nem hiába tudta ő magát jó helyen Atyja kezében, és elmondhatta nyugodtan, hogy igent mond arra, ahogyan Istennek tetszik: „Igen, Atyám, mert így volt kedves előttem.” (Mt 11,26)

Az engedelmes Fiú alázata és Isten iránti bizalma így áll előttünk és szólít fel a követésére! Mikor indulunk el – engedelmeskedve hívásának?

2002 ádventje.

GYILKOSSÁG A SZŐLŐHEGYEN

„És kezdett nekik példázatokban beszélni: Egy ember szőlőt ültetett, és körülvette gyepűvel, és sajtót ásott, és tornyot épített, és kiadta azt munkásoknak, és elutazott. És a maga idejében szolgát küldött a munkásokhoz, hogy kapjon a munkásoktól a szőlő gyümölcséből. Azok pedig megfogták azt, megverték, és üresen küldték vissza. És ismét küldött hozzájuk egy másik szolgát: azt pedig kővel dobálva meg, fejét betörték, és gyalázattal illetve, vissza-küldték. És ismét másikat küldött, ezt pedig megölték, és sok másokat, némelyeket megvervén, némelyeket pedig megölvén. Minthogy pedig még egy szerelmes fia is volt, utoljára azt is elküldte hozzájuk, ezt mondván: A fiamat meg fogják becsülni. Azok a munkások azonban ezt mondták maguk között: Ez az örökös, jertek, öljük meg őt, és a miénk lesz az örökség. És megfogván azt, megölték, és a szőlőn kívül vetették.”

(Mk 12,1-8)

Két évezred óta nehézségeink vannak, ha Jézus Krisztus halálát meg akarjuk érteni. Sőt inkább így kellene fogalmazni, hogy ma egyre

kevésbé értjük, miért kellett Jézusnak meghalnia? Semmi érzékünk nincs az áldozat, az önfeláldozás megértéséhez, ahogy azt a zsidóság hitte és gyakorolta. De még kevésbé világos számunkra, hogy hogyan lehet egyvalakinek a halála olyan döntően fontos, hogy az egész embervilág boldogsága, üdvössége függjön tőle. Be kell vallanunk, hogy ezt a keresztény tanítást 2000 év alatt a zsidósággal, 1300 év óta az iszlám híveivel nem sikerült megértetnünk és velük elfogadtatnunk. Pál apostol és az egyházatyák, Ágoston és Luther, a pietizmus tanítói és az ébredési mozgalmak prédikátorai mélyenszántó magyarázatai sem feledtethetik el velünk ezt a nehézségünket. Zinzendorf Miklós gróf állítólag egy nagy feszületet állított az íróasztalára, s azt mondta: „Das ist meine einzige Passion”, amivel – a „Passion” német szó kettős jelentésének megfelelően – kifejezte, hogy ennek a szenvedő Jézusnak a tette az ő egyetlen „passziója”, szenvedélye. Lehetséges-e ma még ilyen keresztényt találnunk?

1.

Mielőtt azonban a gyilkos szőlőmunkásokról szóló példázat tartalmához nyúlnánk, két előzetes megjegyzéssel kell kezdenünk.

Ennek a példázatnak a szövegét négy forrásból ismerjük: úgy, ahogy az első három evangélista jegyezte fel, és ahogy azt az 1945-ben felfedezett Tamás-evangélium hozza. A példázat magjában mind a négy forrás egyezik. Egy szőlőtulajdonos bérbeadja a szőlőjét és elutazik, valószínűleg hosszabb időre, külföldre. Szüret idején elküldi egymás után a szolgálait, hogy hajtsák be a kialakodott „árendát”. A bérlők gonoszul bánnak el velük. A gazda – nyilván több tiszteletadással számolva – végül saját fiát küldi el, akit azonban megölnek, és holttestét kihajítják a kerítésen túlra. Valószínűleg ez az eredeti példázat, az egyes forrásoknál található kiszínezések, bővítések már inkább az evangélisták, vagy az őskeresztény gyülekezet szándékát tükrözik, mint Jézusét. Az erről szóló sok vita és tanulmány helyett, bennünket inkább az érdekel,

hogy itt Jézus egyik *legbizonyítottabb* példázatról van szó. Aki ugyanis foglalkozott régi szövegek vizsgálatával, az tudja, milyen felbecsülhetetlen értéke van annak, ha egy írásbeli emléket négy különböző, lényegében egyező forrásból ismerhet?! Ha mi tehát ezzel a példázattal foglalkozunk, akkor feltehetőleg a legbiztosabb forrás közelében járunk, mert Jézus Krisztus hamisítatlan, eredeti szavait, mondatait halljuk.

A másik megjegyzésünk attól függ, hogy mennyire vesszük komolyan Jézus embervoltát? Ha ugyanis azt valljuk, hogy Jézus Krisztus nemcsak az Atyától öröktől fogva született valóságos Isten, hanem a názáreti Máriától született valóságos ember is, akkor ennek minden következményét is el kell fogadnunk. Hogy már csecsemőkorban menekíteni kellett őt gonosz kezek elől, hogy sírni és szomorkodni tudott, hogy megesett a szíve mások sorsán, az ugyanúgy része volt emberségének, mint ahogy el kellett gondolkozzon a saját sorsán és jövőjén is, – amennyiben egészséges átlagember volt. A legszigorúbb bibliakutatók sem tér-

hetnek ki a felismerés elől, hogy Jézus példázatai a való életből vett képek, de az elől sem, hogy a példázatoknak jóformán semmi értelme nincs az elbeszélőjük, Jézus nélkül. Téves elképzelés lenne tehát azt állítani, hogy Jézus a valóságot tükröző, valós példázatait saját élete teljes figyelmen kívül hagyásával alkotta volna meg. Mint ahogy az Isten országáról szóló üzenetet sem csak legfontosabb életfeladatai közé számította, hanem azonosult is vele, ugyanezt kell a példázatairól is elmondanunk. Példázatai legtöbbször nyilván sokkal többet mond el az ő sorsáról, életéről, mint amennyit eddig felismertünk volna. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy a példázatokból Jézus életrajzát is össze lehetne állítani. De azt igen, hogy annak kisebb-nagyobb mozaikkockáit adják.

2.

Ha jól látom, hármas mondanivalója van ennek a példázatnak. Vegyük sorra őket!

Először: a példázat középpontjában feltétlenül egyfajta jelentős bérletviszony áll. Valaki kiadja bérbe a tulajdonát valakiknek, s a „maga idejében” joggal várja el, hogy a kialkudott árendát érte kifizessék. Mivel pedig példabeszédről, azaz az Isten országa ügyét tárgyaló képes beszédről van szó, el se lehet képzelni, hogy a gazda ne az *Isten* lenne. S azt se lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a Szentírás Istent *mindenek* adójának, ajándékozójának hirdeti meg. Gondoljunk Jakab mondatára: „Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék felülről való és a világosság Atyjától száll alá...” (1,17) Amikor pedig Korinthusban az egymással versengők egymás rovására a saját tehetségükkel hencegnek, akkor szinte kínoosan hangzik Pál apostol mindent helyére tevő kérdése: „Mid van ugyanis, amit nem kaptál volna?” (1Kor 4,7) Mindenünk „árendában” van Istentől.

Nem kell tehát sokat gondolkoznunk, hogy mivel is helyettesítsük be, ill. mivel azonosítsuk a példázatbeli szőlőhegyet? Az Ézsaiás próféta által megénekelt szőlőskerttel, amelyet ő Izráel népével azonosított, vagy a különböző táalentumokkal, amelyekről Jézus egy másik példázatában beszélt? Minden az Istené, és amink van, azt mindig is csak kezelésre, gondozásra, megőrzésre, adminisztrálásra, „árendába adta” nekünk. Ezért téves minden olyan érvelésünk, amelyet azzal támasztunk alá, hogy a magunk lelkiismeretének megfelelően teszünk, cselekszünk, gazdálkodunk. Nem a mi nagyon is nyújtható lelkiismeretünknek tartozunk mindenek előtt felelősséggel, hanem elsősorban az Istennek. A „mi van, amit ne kaptál volna?” kérdést így kellene kibővítenünk tehát: „s amit kaptál, el tudnál-e vele egyszer, a maga idejében, számolni Istennek, akitől azt kaptad?” Az életeddel, a tehetségeddel és képességeiddel, a testeddel és a lelkeddel is?

Másodszor: ha tehát elfogadjuk, hogy Isten a példázatbeli gazda, akkor vakság lenne nem

látni, hogy a példázat végén szereplő fiúban Jézus magát ábrázolja. Ő, aki a megkereszte-
telésekor ezt a hangot hallotta: „Ez az én sze-
relmes Fiam, akiben gyönyörködöm.” (Mk
1,11) – egészen különleges módon tudta ma-
gát Isten fiának. Milyen félreértésen civako-
dunk, amikor Isten és Jézus között valami
biológiailag is megállapítható viszonyt kere-
sünk, vagy amikor azt firtatjuk, hogy hogyan
is volt az az eset Máriával? Jézus nem lett vol-
na megértéssel kíváncsiskodó kérdéseink hal-
latán. Ő tökéletesen másképp tudta magát
Isten fiának. „Mindent nekem adott át az én
Atyám, és senki sem ismeri a Fiút, csak az
Atya, s az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú...”
(Mt 11,27) – ugye, emlékszünk erre a mon-
datára, amely a példázatunk megértésében is
nagy segítségünkre lehet!?

Igen, mindent neki, a fiúnak, az örökösnek
akart átadni az Atya. Ám a példázatban ez a
terv nem valósul meg. A fiút a bérlők meg-
akadályozzák a bér átvételében, sőt, még az
örökségtől is megfosztják, amikor megölik.

Márk evangélista közvetlenül Jézus jeruzsá-

lemi bevonulása előttre teszi e példázat elmondását. Jézus akkor már több éven át próbálta közelhozni a „meggyötörteknek és szétzóródottaknak, és a pásztor nélkül való juhoknak” (Mt 9,36) az Isten közelvalóságát és irgalmát. Ám az eredmény igen mérsékelt lehetett.

Hadd emeljük itt ki Jézus igazi ember-voltát. Nem volt ő vak, hogy ne látta volna a saját munkája nagyon csekély eredményét. Sőt a sikertelenségét is! Elsőségi vitán kapta a tanítványait (Mk 9,34–37), a jövőendő hatalmi ülésrend jobban izgatta őket (Mk 10,35–45), mint bármi más. Sőt egy szép napon már előre be akarták hajtani rajta az elhagyott javaik kárterítését (Mk 10,28–30). S bár Márk nem kevesebb, mint 17 különböző igével fejezi ki, hogy Jézus milyen nagy hatást gyakorolt a környezetére, ugyanaz a Márk nem mulasztja el legalább húsz alkalommal annak hangsúlyozását, hogy milyen rohamosan nőtt az ellenfelek és ellenségek tábora, hogy „elveszítse őt” (3,6). Jézus munkája és élete mélypontját egészen bizonyosan Cézárea Filippiben éri

el, amikor – a tömegek tőle való elfordulása után – még a tanítványait is kénytelen megkérdezni: „Vajon ti is el akartok-e hagyni?” (Jn 6,67) Nem jó, ha ezt a jelenetet és Péter ott elhangzó hitvallását túlértékeljük a helyzet komolyságával és csaknem kilátástalanságával szemben! Mivel Jézus „tudta, mi van az emberben” (Jn 2,25), nem feledhetjük el, hogy milyen súlyos csalódottságról tanúskodnak ilyen mondatai: „Vajon meddig leszek még veletek? Vajon meddig szenvedlek titeket?” (Mt 17,17)

Nem jól áll tehát a birtokátvétel és az örökség megszerzésének az ügye, így látja Jézus maga is a saját jövőjét. S az Isten országa ügyének ilyen helyes meglátása ezen a világon az azóta eltelt kétezer év alatt gyakran bebizonyosodott és megisméltődött. Elég csak mai politikai és gazdasági helyzetünkre tekinteni, a világ bármelyik pontján. Rajongók, akik az Isten országát gyorsan fel akarták építeni, még az Úr Jézus visszajövetele előtt, egytől-egyig csődöt mondtak. Hogy ma karizmatikus mozgalmak valami valóság-fölköztől bódulatba akarják ringatni az embereket, az sem más,

mint a mindenkori rajongók egyik védekezési formája az örökség végleges megszerzésének egyre nehezebbé válása ellen.

Harmadszor: mennyivel reálisabban lát Jézus! Látja, hogy a gonosz bérlők a gazda bizalmát nem érdemelték meg. Eszük ágában sincs a bérlet kifizetése. Sőt: tulajdonjogi igényekkel lépnek fel, és semmi kétséget nem hagynak afelől, hogy igényeiket – bármi áron – ki is akarják elégíteni. S Jézus már itt realista. Tud a korabeli parasztlázadásokról, amelyek az általában külföldön élő palesztinai nagybirtokosok ellen irányultak. Ha sikerült a gazdát huzamosabb ideig távol tartani a birtokáról, akkor a fennálló jog szerint csak körül kellett azt kerítenie valakinek, s mint gazdátlan birtokot később, jog szerint, a maga tulajdonának tekinthette. (Ez Brazíliában máig is így van.)

Mi más ez, mint az ember gigantikus küzdelmének a képe, a bűnbeesés óta, az Isten uralma ellen? „Olyanok lesztek, mint az Isten” – ez a csábító hang máig ott visszhangzik a fülünkben és a lelkünkben. Ma sem teszünk mást: amikor a *felnőtté lett emberiségről* beszél-

lünk, tulajdonképpen az *Isten fölöslegessé válására* gondolunk. S ha jól látom a helyzetet, akkor a genetikai kutatás napjainkban még a teremtő Isten utolsó pozícióját is szeretné megdönteni. Hogy megvalósulhasson a teremtő Isten helyett a „homo faber”, a szuverén módon barkácsoló, tehát az étellel és a halállal minden ellenőrzés nélkül rendelkező ember álma.

De Jézus még ennél is tovább megy a maga realizmusában. Nem szépíti a példázatot, hogy annak valamiképpen mégis szerencsés kimenetele legyen. A fiú megjelenése sem ébreszt nagyobb tiszteletet a bérlőknél, mint az időközben elküldött és elkergetett, vagy láb alól eltett szolgálkkal szemben. A fiút nem védi meg az apjával való „azonossága”, a bérlők minden lelkiismeretfurdalás nélkül végeznek vele.

A példázatnak talán ez a vonása az, amelyet kendőzetlen egyenessége és közvetlensége miatt a legerősebben kell hangsúlyoznunk. Az evangéliumok túlzón kritikus szemlélői ugyanis azt állítják, hogy Jézus szenvedésének há-

romszori bejelentését csak a húsvét utáni keresztény gyülekezet adta volna utólag Jézus szájába. De a gonosz bérlők példázata utolsó mondatát nem a későbbi gyülekezet találta ki! Azt Jézus mondta ki kerek-perec, minden mellébeszélés nélkül: „és megfogták a Fiút, megölték, és a szőlőn kívülre vetették.” (8.v.)

Csúrhajthatjuk, csavarhatjuk, ahogyan akarjuk, de azt nem mások találták ki, hogy a Fiúnak meg kell halnia. Erről a Fiú maga tett így, ilyen nyíltan bizonyoságot. Hogy maga a legvég-sőkig, egészen a gecsemáné-kerti tusakodásig tiltakozott ellene, az semmit nem von le a saját sorsa nagyon is világos és realiztikus látásából. És annak helyességéből.

Minden, amit ezen kívül az idők folyamán a példázathoz hozzáfűztek – és az nem kevés! – és amit idővel belemagyaráztak, az mind vitatható és megkérdőjelezhető. De nem ebben keressük a feleletet kutató kérdésünkre: hogyan látta Jézus a maga jövőjét? Mert a példázattal ő maga válaszolt: „és megfogták a fiút, megölték, és a szőlőn kívülre vetették”. Ennek helyessége, időszerűsége, értelme vagy

értelmetlensége és annak megítélése nem tartozik a mi értelmünk döntési hatáskörébe, Isten döntött így! A mi javunkra. S a hálás gyülekezet így visszhangozta ezt a jó hírt:

„Az Isten pedig a hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök voltunk, Krisztus érettünk meghalt.” (Róm 5,8)

ELÉG ERŐS MARAD-E?

„Mert ha közületek valaki tornyot akar építeni, nemde először leülve felszámítja a költségeket, hogy van-e, amivel elvégezze? Nehogy miután fundamentumot vetett, és elvégezni nem bírja, csúfolni kezdje őt mindenki, aki látja, ezt mondván: Ez az ember elkezdte az építést, és nem bírta véghezvinni! Vagy valamely király, mikor háborúba megy, hogy egy másik királlyal megütközzék, nemde leülve először tanácskozik, hogy tízezerrel szembeszállhat-e azzal, aki ő ellene húszezerrel jött? Mert különben még mikor amaz távol van, követséget küldve megkérdezi a békefeltételeket.”

(Lk 14,28–32)

Bibliaolvasóknak jó tudni, hogy amikor Jézus Urunk járta a városokat és falvakat, tanított és gyógyított, a munkájáról elsősorban azok tudósítottak, akik egy-egy tettének vagy igehirdetésének szem- és fültanúi voltak. Amikor, néhány évtized múlva, kezdték összegyűjteni ezeknek a szemtanúknak a vallomásait, nyil-

ván nem mindent jegyeztek fel. Erről vall János evangéliuma egyik befejező verse is: „Van sok egyéb is, amiket Jézus tett, amelyek, ha egyenként megíratnának, azt vélem, hogy maga a világ sem fogadhatná be a könyveket, amelyeket írnának.” (Jn 21,25)

Ebből következik az is, hogy amikor az evangélisták nekiálltak evangéliumuk összeállításának, szükségszerűen válogatniuk kellett. Nem mindegyik választotta a tékozló fiú, a szőlőmunkások, vagy a magától növekvő vetés példázatát, hanem az elsőt csak Lukács, a másodikat csak Máté, a harmadikat csak Márk.

A most sorra kerülő két kis példázatot – a toronyépítésről és a hadvezetésről – is csak Lukács jegyezte fel. Neki köszönhetjük, hogy Jézus igehirdetésének ez a két kis gyöngyszeme fennmaradt számunkra. Ez viszont azt jelenti, hogy először Lukácsot kell megkérdeznünk, miért is tartotta ő a két példázatot feljegyzésre méltónak? S csak miután erre valamiféle választ találtunk, kezdhetünk neki a példázatok megfejtésének, vagyis, hogy mit akart velük Jézus mondani?

1.

Mind a négy evangéliumunk úgy mutatja be Jézust, mint aki felszólítja az embereket, a hallgatóit az ő követésére: „Kövess engem!” (Mk 2,14) Ez nemcsak a vámszedő Lévi felé hangzott el. Ha Jézus követésre szólított fel, akkor nem pusztán azt várta el a hozzá szegődőktől, hogy nem állnak az ellenségei oldalára, és több-kevésbé jóindulattal nézik az ő működését, azaz szimpatizálnak vele. Jézus többet kívánt: aki őt követte, annak oda kellett hagynia mindenét (Mk 10,28), szét kellett osztania a vagyonát (Mk 10,21), ezen felül részt kellett vállalnia Jézus sorsában is (Mk 8,34), s nem utolsósorban „fel kellett vennie a keresztyét”, tehát készen kellett lennie arra, hogy Jézus szenvedéséből is kijár neki (Jn 12,25–6). Magyarul: Jézus értésére adta hallgatóinak, hogy nem elég szenvedegni és gyönyörködni abban, amit ő mond vagy tesz, hanem életközösségben kell maradni a Messiással, hiszen itt nem kevesebbről van szó, mint a megvalósuló Isten országáról (Mt 25,34).

Ám mivel ilyen nagy térről volt szó, Jézus az embereket nemcsak hívogatta és rendelte a követésére, de azt is megkívánta, hogy tudják, mire vállalkoznak! Legismertebb ilyen, a realitást őszintén feltáró szava az volt, amivel egy írástudónak válaszolt, aki lelkesen bejelentette követési szándékát: „A rókáknak barlangjuk van, az égi madaraknak fészükük, de az emberfiának nincs hová lehajtani a fejét.” (Mt 8,20)

Éppen Lukács az, aki megtoldja ezt a jelenetet még másik kettővel: „Uram, engedd meg nekem, hogy (t.i. mielőtt végleg a követőd leszek) előbb elmenjek és eltemessem az apámat” – mondja az egyik jelölt. A másik pedig előbb még érzékeny búcsút akar venni az elhagyandó hozzátartozóitól. Jézus szinte rájuk támad, és leteremti őket: temessék el a holtak a halottaikat! – förmed rá az egyikre. A másik még erőteljesebb kioktatásban részesül: „Ha valaki az eke szarvára tette a kezét és hátra tekintget, az az Isten országára alkalmatlan.” (Lk 9,59–62) Előtte pedig már elmondta a nagy lakoma példázatát, amelynek legsúlyosabb mondanivalója az volt, hogy a meghívást elu-

tasítók méltatlanok arra, hogy az Isten országa vendégei legyenek (Lk 14,16–24).

Nos, így kapjuk meg a körvonalakat, amelyek Lukács kitűzött magának. Számára *Jézus követése* állt a középpontban. Azért mindent fel kell számolni, azért mindent oda kell áldozni. A tét nagy, a léc magasra van téve. Vagy egészen ott vagy, vagy ne is kísérletezz félszívvel, és semmiképpen ne vedd félvállról! Légy becsületes, egyenes. Jézus is az, amikor semmit nem akar eltitkolni, és elmondja a követése nehézségeit és nem-szimpatikus vonásait.

Azt hiszem, mai kereszténységünknek itt van a nagy hiányossága. Mert – propagandisztikus szándékból – nem merjük elmondani és feltárni a Jézus-követő elé tornyosuló nehézségeket. És nem merjük megmondani becsületesen az árát sem a portékának, amelyet árusítunk. Félremagyarázva az isteni kegyelemről szóló evangéliumot, az emberek után hajigáljuk talmiként azt, ami pedig Istennek sokba került. Így lesz teljes a káosz, elbizonytalanítjuk az embereket, akik aztán mindenféle sza-

bados vagy éppen törvényeskedő szekta áldozatai lesznek.

Lukács nem áthat a követéstől elijesztő példákat hozni. Temessék el a halottak a halottaikat, az eke szarvára kezét rátevő ne kacsintgasson valami hamis nosztalgizással előző életére vissza: – ezek a kijelentések mind el akarják rettenteni a könnyelmű vagy tétovázó jelöltet – a követéstől!

De még inkább ezt akarja elérni a két kis példázatunk közlésével. Vedd tudomásul, hogy Jézus követése szigorú önvizsgálatra is késztet téged: Vajon eléggé fölkészültél-e? Számot vetettél-e az erőddel, az emberi kitarítás, elszánás tartalékaival? Elég erős maradsz-e, ha arcodba csapnak a hullámok, ha ellenszél akar elsodorni? S mivel nem mindenki szereti elvégezni önmagával az ilyen önvizsgáló számadást, a két példázatnak ilyen „elrettető” szerepet is szán Lukács. Minden Jézust követni akaró üljön neki, vegye számításba minden erejét, tehetségét, nehogy gúny céltáblájává váljék. Nehogy ujjal mutogassanak rá, kinevessék, hogy nagy fába vágta a fejszét, s be-

lebukott. Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka – mondja a bohémságában is keserű, bölcs közmondás.

Kár, hogy mostanában keveset prédikálunk ezekről a kérdésekről. A toronyépítésről és a hadviselésről szóló két kis példázat sokat segíthetne nekünk, a ma élő, elbizonytalanodott egyházaknak, de a tanácstalankodó és fejtetlen keresztény hívőknek is.

2.

Ha most persze ezeket a példázatokat csupán mint Jézus szavait olvasom, a követés összefüggése nélkül, akkor el sem tudom képzelni, hogy Jézus maga teljesen kívül maradt volna rajtuk. Három indokom van, amivel ezt a sejtésemet alátámaszthatom. Az *első*t a már említett mondat szolgáltatja: „A rókáknak barlangjuk van, az ég madarainak fészke, de az emberfia nincs, hol lehajtsa a fejét!” Túlságosan hozzászoktunk ahhoz, hogy Jézust örökösen heroizáltuk, hősnek jelentettük ki, em-

berfölttinek kijáró tiszteletben részesítettük. Egy hósról pedig nem illik ilyeneket mondani, hogy nincs, ahol lehajtsa a fejét. Hogy kivetett, lenézett, hazátlan, s még a maga hazájában is idegen. Újra meg kell tanulnunk, hogy az ember Jézust magunkhoz hasonlóknak tekintsük. Éppen ma, amikor a világon állítólag 58 millió ember osztja meg Jézussal a hontalanság sorsát, nem árt, ha ennyire realista füllel hallgatjuk Jézus mondatát.

A *másik* indokomat szintén Lukács szolgáltatja. Csak ő jegyezte fel, hogy egyszer néhány farizeus jóindulatúan figyelmeztette Jézust, hogy sürgősen tűnjön el Galileából és Perea-ból, a Heródes uralma alatti területekről, mert Heródes meg akarja őt ölni (13,31–33). Jézus szokatlanul éles hangon felel: „Mondjátok meg annak a rókának: Íme, ördögöket űzők ki és gyógyítok, ma és holnap, és harmadnap célhoz ér a küldetésem. Ezért ma, holnap és holnapután úton kell lennem, mert lehetetlen, hogy a próféta Jeruzsálemen kívül vesszen el.” Ezt a hangot nem szoktuk meg Jézustól. S mégis tudomásul kell vennünk kettőt: egyrészt

azt, hogy Heródest kis, jelentéktelen aprójószágnak tartja (az oroszlánhoz képest), akitől ő nem fél. Másrészt a mondata fogalmazásából kitűnik, hogy pontosan tudja: Isten vezeti el végcéljához a küldetését, – mégpedig a harmadik napon, azaz a lelki válsága tetőpontján. Jézusnak tehát még életének pillanatnyi fenyegetettsége is a véget, a kikerülhetetlent, az Istentől meghatározottat juttatja az eszébe.

3.

Többet kell a *harmadik* indokomról szólnom. Figyeljük meg a két példázatot, s akkor meglepődünk még az itt található szóhasználaton is. Valaki építkezni akar. Amikor egyszer jelt kértek Jézustól, ő így felelt: „Rontsátok le a templomot, és három nap alatt *felépítem azt.*” János evangélista hozzáteszi magyarázatként, hogy itt nem a 46 esztendeig épült jeruzsálemi templomot, hanem a saját testét értette Jézus (Jn 2,18–22), és annak fölépítését. Nem lehet kétség tehát afelől, hogy itt miről van szó.

Az építkezéshez *alapra* van szükség. Ehhez is igék egész sora jut eszünkbe: az őskeresztény igehirdetés Jézus Krisztust nevezi az épület sark- vagy zárókövének (Csel 4,11), az apostolok és próféták alapjára építettnek az egyházat (Ef 2,20). Pál is bölcs építőmesternek tartja magát, aki biztos fundamentumot vetett (1Kor 3,10), de nem ő a fontos, hanem az egyetlen fundamentum, amelyet Isten adott, t.i. Jézus Krisztus. A Hegyi beszéd végén Jézus maga hasonlította bölcs emberhez azt, aki az ő beszédére mint viharálló, biztos alapra építi az életét (Mt 7,24–27).

Az építkezést *be kell fejezni*. Nem maradhat félben. Mert az építkezés az Isten ügye, s Isten semmit nem hagy befejezetlenül, ahogy azt már a teremtéskor is megmutatta. – Eszünkbe kell jusson, hogy ezzel a befejezett, azaz célhoz ért, célját elérte szóval az ajkán lehelte ki lelkét nagypénteken a Megfeszített: „Elvégeztetett!” (Jn 19,30)

Egy befejezetlen épület *gúny* tárgya lesz. Ha pl. az a torony világitótorony, akkor úton levőknek, eltévedteknek kell utat mutasson az

éjszakában; ha őrtorony, akkor éberem kell rajta őrködni az őrállóknak, hiszen emberek élete, biztonsága függ tőlük. – Lehetetlen nem gondolnunk a szenvedéstörténet legszívbe-markolóbb jelenetére, amikor gúnyt úznak Jézus Krisztusból. A katonák kénye-kedvére kiszolgáltattott Jézusnak arculcsapásokat, töviskoronát, királyi pálcát helyettesítő törékeny nádszálat, vérvörös palástot kell viselnie és elviselnie, s körülötte harsányan szórakoznak (Jn 19,2–3), „akik nem tudják, mit cselekszenek” (Lk 23,34). A keresztfán, kínokban is el kell hogy tűrje a tömeg gúnyolódását, sőt az egyik vele együtt megfeszített latorét is (Lk 23,35–39).

A másik példázat ilyen szempontból is tanulságos. Harcba készülő *királyról* van benne szó. Jézus is harcba szállt a gonosszal, s mint az erősebb, „betört annak a házába, megkötözte őt és zsákmányul ejtette a vagyonát” (Mt 12,29). S bár ezt így maga soha nem állította, de a vallatásánál rákérdeztek, hogy tényleg király-e ő, a zsidók királya? (Mt 27,11) Elfogatásakor így dorgálta meg Pétert: „Tedd visz-

sza hüvelyébe kardodat... Hát azt gondolod, hogy nem kérhetném most az én Atyámat, hogy adjon ide mellém több, mint 12 sereg angyalt?” (1 légió kb. 6000 ember) (Mt 26,53). Vajon ez lett volna a példázatbeli 10 ezer, akikkel az ellenség 20 ezre ellen vonult volna?

Ha azonban a király nem érzi magát jól felkészültnek, addig kell cselekednie, amíg még messze van az ellenség. Jézus másutt azt hirdette, hogy „békélj meg a te ellenségeddel, amíg az úton vagy vele“, mert, ha már a bíróhoz értek, ott nincs alkalom az egyezkedésre (Mt 5,25). Ő maga azonban nem vállalt ilyen egyezkedést az ellenséggel. Ahhoz igen meg kellett volna alázkodnia.

S ezt a példázat vége nagyon nyomatékosan kidomborítja. Azt mondja Jézus, hogy küldöttséget kell az ellenség elé küldenie a poruljárt királynak, – nem azért, hogy a békefeltételeket kérdezze meg (ahogy azt magyar fordításaink tévesen hozzák!), hanem, hogy hódoljon neki és bejelentsen, hogy minden feltétel nélkül, vazallusként aláveti magát neki és az uralmának.

Ugye, elég ez az összehasonlítás?! Meglepő, hogy még a szavak és a kifejezések is menyire hasonlítanak. S az egyező és hasonló szavak bepillantást engednek a vég felé menetelő Jézus lelkivilágába. A vég nem kétséges számára, azt célhoz juttatja az Isten. Egyezkedni nem hajlandó, hiszen a meghátrálás egyúttal Isten ügye és terve teljes elárulását jelentené. Köszönteni se fogja az ellenséget, hiszen az egyenlő lenne a királyi jogairól való lemondással.

De amíg odáig eljut, őt is meglephetik kísértések és kételyek. És néha-néha leül, hogy számot vessen, felmérje az erejét, – elég erős marad-e? Talán már előre fülében cseng a kárörvendők gúnyos nevetése: „Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről!” „Igen, Atyám, mert így volt kedves előttem” – így imádkozott egyszer (Mt 11,25), s bizonyára megnyugodott és megerősödött. De az emberi élet tele van buktatókkal. „Elhúnytának legjobbaink a hosszú harc alatt” – panaszozza a költő, s nagy igazságot mond, amely hosszú-hosszú idők tapasztalataira épül. „Vigyázzatok és imádkozzatok,

hogy kísértésbe ne essetek!” – tanácsolta Jézus tanítványainak, s nagyon hamar bebizonyosodott, hogy elalvó tanítványai elmulasztották a vigyázó imádkozást! (Mt 26,41)

Elég erős maradok-e? Ezért imádkozott egyik barátom, akit halálra ítélték, és Budapesten pontosan 1956. október 23-ára volt kitűzve a kivégzése. Mi tartotta meg benned a lelket, hogy a várakozás 20 napja alatt nem mondták fel idegeid a szolgálatot? – kérdeztük tőle. Csak az imádság – volt a felelet.

Elég erős maradok-e? – ezért imádkozott Jézus Krisztus is. Pedig már a Gecsemáné kertben haláltusában volt, ahol egyre buzgóbban imádkozott, s a verítéke olyan volt, mint nagy, földre hulló vércseppek – így tudósított Lukács Arról, Akinek csupán az imádság állt rendelkezésére (Lk 22,44). S ő élt is vele. Hogy célhoz érjen, befejeződjön az építkezés, s hogy ne kelljen meghátrálva megaláznia magát az ellenség előtt.

Isten meghallgatta.

KÖNYÖRGÉS HATÁRIDŐ-HOSSZABBÍTÁSÉRT

„És ezt a példázatot mondta: Volt egy embernek egy fügefája szőlejébe ültetve; és elment, hogy azon gyümölcsöt keressen, de nem talált. És mondta a vincellérnek: Íme, három esztendeje járok gyümölcsöt keresni e fügefán, és nem találok: vágd ki azt, miért foglalja a földet is hiába? Az pedig felelve, mondta neki: Uram, hagyj békét neki még ebben az esztendőben, míg körös-körül megkapálom és megtrágyázom: és ha gyümölcsöt terem, jó; ha pedig nem, azután vágd ki azt.”

(Lk 13,6–9)

Kétezer év szemlélődése, meditálása és szorgalmas kutatása után még mindig igen sok titok rejti el előlünk Jézus valóságos alakját. Időről-időre feltűntek emberek, akiknek tévedése abban állt, hogy a bibliakutatásban elért, néha tényleg korszakalkotó eredményeiket tökéletesnek és véglegesnek tekintették. Ma már csak mosolygunk rajtuk, pedig valamire mégis megtanítottak bennünket. Arra tudniillik,

hogy valószínűleg soha nem fogjuk Jézust teljesen megismerni addig, amíg nem látjuk Őt az örökkévalóságban. Pedig erre égető szükség lenne. Vannak, akik Sören Kierkegaard-ot tartják a kereszténység legutolsó nagy ébresztőjének, ezt a több, mint 150 évvel ezelőtt, a kereszténység fölött vészharangot meghúzó, dán hívő embert. Kierkegaard pedig szüntelenül követelte a Jézushoz, mint egyetlen forráshoz való mihamarabbi visszatérést. Szerinte csak ez mentheti meg még a kereszténységet.

Jézus jobb megértését keressük akkor is, amikor a terméketlen fügefáról, vagy más néven, a vincellérről szóló példázatot vizsgáljuk meg.

1.

Prédikátorok mindig is szívesen választották ezt a példázatot. Legtöbbször úgy, hogy hozzáolvasták a fejezet első öt versét Pilátus és a silóami torony áldozatairól. A két történet két különböző valóságra hívja fel a figyelmet: az

egyik a nyomasztó kérdésre, hogy Isten hogyan engedhet hatalomra jutni ilyen szadistát, mint amilyen Pilátus köztudomásúlag volt? A másik mögött pedig ott a nyugtalanító kérdés, hogy vaksorsnak vagyunk-e kitéve, akár a 18 szerencsétlen, aki mit sem tehetett arról, hogy ráomlott a torony, és nyomorult módon kellett elpusztulnia?

A nézőközönség elvi kérdését, vagyis hogy ezek gonoszabbak voltak-e a vitapartnereknél, Jézus elutasítja. Ellenkezőleg, azt kívánja, hogy ilyen terméketlen kérdezősködés helyett, gondoljanak hallgatói a saját megtéré-sükre. Ezért jogos tehát, ha a mindenkori prédikátorok megtérésre hívó felszólítást hallot-tak ki ebből a példázatból, és így adták tovább, legtöbbször igen buzgón és nagy hatással. (Csak megemlítem, hogy a német kereszté-nyek nagy, országos bűnbánati napjának, a „Buß- und Bettag“-nak mindig is ez a szakasz volt a legfontosabb igéje.)

Hogyan viszi tovább a megtérés gondolatát a terméketlen fügefáról szóló példázat? Há-rom gondolattársítás segített itt a mindenkori

prédikátoroknak. Az első az, hogy a megtérés szükségességét előhívó állapotot, az ember bűnös voltát, azonosították a fügefafa meddőségével. – A második gondolattársításban összekapcsolták a megtérés sürgős voltát a fügefának adott záros határidővel. A harmadik társítással a fügefáért küzdő vincellérben Jézus Krisztust látták.

S így alakulhatott ki most már egy kb. ilyen gondolatmenetű prédikáció: a) elveszett bűnösök vagyunk, ezért Isten megtérésre szólít fel bennünket; b) bűnösségünk Isten szerint a jó nem tevéseben áll, de most bánjuk meg bűneinket és teremjük a megtérés áldott gyümölcsseit; c) erre (a megtérésre) viszont Isten rövid időt szabott ki, s azt is csak az érettünk közbenjáró vincellérnek, a mi Urunk Jézus Krisztusnak köszönhetjük, akinek Lelke „ki-mondhatatlan sóhajtozásokkal esedezik érettünk” Istennél! (Róm 8,26)

Ugye nem tévedek, ha azt állítom, hogy már sok ilyen, vagy ehhez hasonló prédikációt hallottunk, vagy magunk is tartottunk? Sőt, azt sem tagadom, hogy embereket felrázó, a hit

újtára indítók voltak ezek az igehirdetések. Mert minden gondolatuk valahogy igaz, valahol mindegyik megjelenik az Újszövetségben, sőt, legtöbbje magában Jézus igehirdetésében is. A megtérés szükséges, a kegyelmi idő nem határtalan, Isten számon kéri a ránk pazarolt türelmi időt, a közbenjáró nélkül elvesznénk, – mind-mind igazi alkotóelemei az evangéliumnak.

2.

Mi azonban mégis azt kérdezzük, hogy lehet-e ezt a kis példázatot más szempontból is vizsgálni, más súlypontokat fölfedezni benne, és azokat Jézus életével kapcsolatba hozni? Erre több okunk is van, amin most kicsit el kell gondolkoznunk.

Az első nehézség abból adódik, hogy magát a példázatot, az előző öt verset és az utána következő, a meggörbedt asszony meggyógyításáról szóló történetet csak Lukács által ismerjük egyáltalán – a többi evangélista semmit nem tud róluk. Mivel pedig nem tudjuk a

többiekével összehasonlítani, nem tudhatjuk azt sem pontosan, hogy ez a három rész hogyan tartozik össze, illetve, hogy egyáltalán összetartozik-e? -További nehézségünk az, hogy a zsidóság Jézus-korabeli történetének igen pontos tájékoztatójától, Josephus Flavius történetírótól, Pilátus igen sok kegyetlenkedéséről kapunk tudósítást, de nem a nálunk szereplő áldozatvér-keverésről. Ugyanúgy, a különböző tragikus esetek az ezekben gazdag zsidó történelemben mélyen belevésődtek a zsidók emlékezetébe, de a silóami torony ledőléséről egy szóval sem tesz senki említést, egyedül Lukács.

Felvetődik hát a kérdés, hogy ne vizsgáljuk-e csak önmagában a példázatot, minden szándékbevezetés nélkül? Ha igen, akkor viszont néhány részletre kell figyelniük, amelyek, úgy látszik, segítséget jelenthetnek a további megértéshez.

a) Ha az Újszövetségben szólóskertről van szó, bibliaolvasók azonnal Ézsaiás könyve 5. fejezetére gondolnak. Ott Isten panaszát olvassuk „kedveséről”, az ő szőlejéről, amelyet

olyan gondosan ápolt és őrzött. Mégis, most bejelenti, hogy kénytelen azt szétrombolni, mert a hálátlan kert jó szőlő helyett vadat termelt. A panaszos ének ezzel fejeződik be: „A seregek Urának szőlője pedig Izráel háza és Júda férfiai az ő gyönyörűséges telepítése...” (5,1-7) Megszoktuk tehát, hogy a kert, a szőlő, mindig is Izráel házát, népét jelenti. Mivel pedig a mi példázatunkban is van szó szőlőről, könnyen gondolhatjuk, hogy ezzel Jézus is ezt a népet, Isten népét érti.

A mi példázatunk viszont mégsem szőlőskerttről, hanem egy szőlőskertbe ültetett *fügefáról* szól. A fügefa pedig igen nagy becsben állt Izráelben, hiszen évente kétszer hozott gyümölcsöt, ami a kenyér, a szőlő és az olajbogyó mellett Jézus és kortársai legfontosabb táplálékához tartozott. Ha viszont a megelégedettséget és békességet akarta egy zsidó kifejezni, akkor arra áhítozott, hogy szőlő és fügefa alatt nyugodhasson (Mk 4,4), ill. hogy a barátját szőlő és fügefa alá hívhassa meg (Zak 3,10) nyilván barátságos, békés beszélgetés céljából. S amikor a krónikás Salamon király cso-

dálatosan békés birodalmát akarta érzékeltetni, akkor így írt: „Így lakott Juda és Izráel biztonságban Dántól Beérsebéig, azaz minden lakos az ő szőleje és fügefája alatt.” (1Kir 4,25)

Érdekes, hogy Jézus egy másik példázatot is mondott a fügefáról. Lukács ezt így jegyezte fel: „Tekintsétek meg a fügefát... amikor pedig hajt, magatoktól tudjátok, hogy már közel a nyár. Így ti is, ha látjátok, hogy mindez bekövetkezik, tudjátok meg, hogy közel az Isten országa.” (Lk 21,29–31) S ha hozzátesszük, hogy a nyár az ókori iratokban a mennyei boldogságot – Jézus szóhasználata szerint az Isten országát – jelentette, akkor láthatjuk, hogy Jézus itt az általa hozott isteni uralomról, és nem a szőlőskert-Izráelről beszél.

b) Az előbb említett fügefapéldázathoz még egy hozzáfűzött mondat tartozik: „Bizony mondom nektek, hogy ez a nemzetség nem múlik el, mielőtt mindez bekövetkezik.” (Lk 21,32) Amikor pedig tanítványait küldte ki Jézus, így figyelmeztette őket: „Ha az egyik városban üldöznek, fussatok a másikba. Mert bizony mondom nektek, hogy be sem járjátok

Izráel városait, mire az emberfia eljön.” (Mt 10,23) Vagyis Jézus számolt a közeli hatalomváltással. Ez a világ el kell hogy múljék, hogy minél hamarább nyilvánvalóvá legyen benne az Isten teljes uralma. Az Isten uralma, mint a békeség, az igazság állapota, amelyben „a vakok látnak, a sánták járnak, a poklosok megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak föltámadnak, és a szegényeknek az evangélium hirdettetik.” (Mt 11,5) Bibliaolvasók tudják, hogy Jézus ezekkel a szavakkal akkor írta körül a saját munkáját, amikor a bebörtönzött Keresztelő János követői kérték tőle számon, hogy helyes-e az, amit tesz?

Jézus nem fenyegetődzik a fejszével, amelyet Isten a fák gyökerére helyezett már – ahogy azzal Keresztelő János fenyegette a hozzá jövőket. Ellenben nyilván látja, hogy az ő nemes programjának a megvalósítása még igen sok időt igényel. S a beteljesedés várását egyre jobban beárnyékolja nála az idő rövidsége és az azért való aggodás, hogy mi lesz azokkal, akiket rábízott az Atya? (Jn 17,8)

Három szava segíthet tovább bennünket.

Az *egyiket* akkor mondta, amikor „látva a sokaságot, megkönyörült rajtuk, mert olyanok voltak, mint a juhok pásztor nélkül.” S Jézus lelke mélyéből felsóhajtott: „Milyen sok az aratnivaló, és milyen kevés a munkás! Kérjétek az aratás urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába.” (Mt 9,37-38) Sietni kell, mert szűkre szabott az idő.

A *másikat* Jeruzsálem fölött sírta el: „Jeruzsálem, Jeruzsálem! Ki megölöd a prófétákat... hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, ahogy a tyúk gyűjti egybe a kiscsirkéit a szárnya alá, és te nem akartad.” (Lk 13,34). S most sürget az idő, bevonulok hozzátok, és ti kiáltjátok, hogy áldott, aki az Úr nevében jön. De mi lesz a kívülrekedtekkel, az örömhírt eddig még meg nem hallókkal, a sötétségben tévelygőkkel?

A *harmadik* pedig még mélyebbre vezet bennünket. János evangéliuma közöl egy, első látásra furcsa történetet a 12. fejezetben. Egy görög csoport szól a tanítványoknak, hogy Jézust akarja látni. Igen régi legenda szerint itt nem közönséges görög turistákról volt szó,

hanem egy görög filozófiai iskola küldöttségéről. Oda is eljutott a híre a nagy Názáreti Mesternek, s az is, hogy küszöbön áll tragikus vége. A küldöttség felajánlana neki, hogy jöj-jön el Hellászba tanítani, s akkor megmenekül a biztos haláltól. Meglehet, hogy csak legendáról van szó. Viszont ezen a háttéren jobban érthető, hogy Jézus nem is válaszol a görögök kívánságára, hanem arról beszél, hogy a lelke teljesen összezavarodott, majd hirtelen elmondja, hogy a gabonamagnak a földre kell hullania, önmagát feladnia ahhoz, hogy jövőre is legyen kenyere az éhező embereknek (Jn 12,20–33). Ott szorong Jézus a biztos megmenekülés csábító ajánlata és az isteni Atya akaratának való engedelmeskedés között. És mit tesz? Könyörgőre fogja a dolgot: „Atyám, ments meg engem ettől az órától. Halaszd el azt!” (Jn 12,27) és: „Atyám, dicsőítsd meg a te nevedet” (ti. ebben a döntésemben!) (12,28).

Jézus időhosszabbításért, határidő-kitolá-sért könyörög: „Szabadíts meg ettől a kísértő órától!” – hangzik a görög kísértés elhárítása. Ne vágd ki még a fát, további kapálással és

megtrágyázással még egy évet kaphatna, – mondja a példázat nyelvén.

Isten azonban másképp döntött. Mindnyájunkért odaadta. S ahogy a születése az idők teljességében történt, úgy nem lehetett a véget sem kitolni. Jellemző, hogy a példázat nem is fejeződik be valami szerencsés véggel, hogy pl. a szőlősgazda meghallgatta volna a vincellér kérését. Ám az itt használt nagyon erős kifejezés – „vágd le azt” – már önmagáért beszél. Akit kívágnak, levágnak, azt a halálnak, az elmúlásnak vagy a tűznek szolgáltatják ki.

S az időhosszabbításért könyörgő Jézus valószínűleg jó zsidóként gondolkozott és cselekedett itt is. Kortársai ugyanis szentül meg voltak győződve afelől, hogy az Isten biztosan bekövetkező ítéletnapját már csak az ő imádásaik késleltetik és tartják vissza. Ezek váltják ki Istenből a „hosszútűrést” (2Pt 3,9). Jézus beáll ebbe a szolgálatba, hogy jó vincellérként övéiért, de *magáért is* könyörögjön.

Mégsem végződik *happy end*-del a példázat. El egészen a gecsemánéi gyötrődésig, áttűz Jézusnál még mindig, a reménység. De a felhők

sűrűsödnek. Az ellenfelekből időközben ellenségek lettek. S „jobb, hogy egy haljon meg a népért” (Jn 11,50). És „hogyan teljesednének be az Írások, hogy ennek így kell lennie” (Mt 26,54), ha Jézus megtagadná az engedelmességet?

BÖLCSÉN VISELKEDNI - A KATASZTRÓFA LÁTTÁN IS

„Majd szólt a tanítványaihoz is: „Volt egy gazdag ember, akinek volt egy sáfára. Ezt bevádolták nála, hogy eltékozzolja a vagyonát. Ezért előhivatta, és így szólt hozzá: Mit hallok rólad? Adj számot a sáfárságodról, mert nem lehetsz többé sáfár. Erre a sáfár így gondolkozott magában: Mit tegyek, ha uram elveszi tőlem a sáfárságot? Kapálni nem tudok, koldulni szégyellek! Tudom már, mit tegyek, hogy amikor elmozdítanak a sáfárságból, legyen, aki befogadjon házába. Azután egyenként magához hívatta urának minden adósát, és megkérdezte az elsőőt: Mennyivel tartozol az én uramnak? Az így felelt: Száz korsó olajjal. Erre azt mondta neki: Vedd az írásodat, ülj le gyorsan, és írd ötvenet. Azután a másiktól is megkérdezte: Te mennyivel tartozol? Az így válaszolt: Száz kórus búzával. Erre így szólt hozzá: Vedd az írásodat, és írd nyolcvanot. Az ura pedig megdicsérte a hamis sáfárt, hogy okosan cselekedett.”

(Lk 16,1-8a)

Ha valaki meg akarja izzasztani a papját, kérje csak meg, hogy magyarázza meg neki Jézus-

nak ezt a példázatát. Magam is emlékszem heves vitákra, mert emberek ezzel a furcsa lóköttővel semmit sem tudtak kezdeni. Sőt, kárörvendő megjegyzésekre is emlékszem bőven: hát micsoda jó lehet abban a kereszténységben, amelynek Mestere egy közönséges csalót, minden hájjal megkent gazdasági intézőt állít a hívei elé – követendő példaként? S nem csak, hogy odaállítja, de ráadásul még agyon is dicseri, mint „eszes sáfárt”?

Ha viszont most azt keressük, hogy Jézus milyen módon beszélt a saját, jövőendő sorsáról, szenvedéséről, haláláról a példázataiban, akkor meggyőződésem szerint pontosan ezt a példázatot, a nem éppen félelem- és gáncsnélküli lovagról szólót, nehezen kerülhetjük ki. Reménységem, hogy ez a mai magyarázat e példázat egészen másfajta megítéléséhez segít hozzá bennünket.

1.

El tudom képzelni, hogy Jézus ezzel a példázatával alaposan megbotránkoztatta a hallgatóit. Mégpedig szándékosan és tudatosan. Ő maga is rájött arra – hiszen tudta, mi lakik bennünk – hogy vannak helyzetek és esetek, amikor mi emberek semmit nem értünk a szép szóból. Persze, ha valaki azt gondolja, hogy Jézus csak ezzel az egy példázattal mondott el ilyen fejbekólintó történetet, akkor erősen téved.

Hát elfeledkeztünk arról, hogy önmaga második eljövételét az éjszaka leple alatt, váratlanul és kiszámíthatatlanul jövő betörőhöz hasonlította? (Lk 12,39–40) Vagy arról, hogy a szőlőföld-bérlőről szóló példázatában önmagát a kerítésen kívülre hajított holttesttel azonosította? (Mk 12,1–9) – Ugyancsak hasonló meghökkenést válthatott ki Jézus legrövidebb – összesen egy mondatból álló – példázata. Mesteri módon tudósít benne Jézus arról a csaló bérlőről, aki szántás közben nagy kincset talált a szántóföldben. Azonnal abbahagyta a

munkát, rábeszélte a tulajdonost a telek eladására, s mindenét pénzzé tette, hogy azt megvehesse. Micsoda tisztességtelenül kupeckodhatta ki ez az ember a telek árát! Anélkül, hogy elárulta volna magát, s azt, hogy micsoda vagyont rejt a szántóföld, amit megvenni szándékozik! (Mt 13,44) Sőt, gátlásai sem voltak, és mindent egyetlenegy lapra tett fel. Mindmáig nem szívesen hallgatunk prédikációt erről, vagy csak olyat, amely (kegyesen) elmosza ennek az igazán dörzsölt embernek a viselkedését! Pedig benne Jézus legalább olyan negatív példaképet állított elénk, mint a hamis sáfárral.

Mi ilyenkor szívesebben tartunk a „gazdag ifjúval”, aki elszomorodottan hagyta faképnél Jézust, mert az tőle is azt követelte, hogy mindent tegyen fel egy lapra és merje szétosztani vagyonát a szegényeknek! Vele együtt hány-szor szalasztunk el így soha vissza nem térő alkalmakat!

Hadd mondjam el azt is, hogy Jézussal kapcsolatban illdomosságra tanítottak bennünket. Mintha Jézus maga csupán az illemre és a jól-

neveltségre lett volna tekintettel. Pedig valószínűleg éppen az ellenkezőjét tette, amikor asztalhoz telepedett olyanokkal, akiket illdómos és illemtudó polgárok a közelükbe se engedtek volna! Nem csoda, ha ellenségei egyik korai vádja ellene éppen az volt, hogy „bűnösökkel eszik és iszik.” (Mk 2,16)

2.

Megállapíthatjuk, hogy ennek a példázatnak a nem valami tiszteletreméltó vége annyira leköti a figyelmünket, mágnesként vonja azt magára és elutasítást, sőt megbotránkozást vált ki belőlünk, hogy a példázat elejére már nem is figyelünk. Pedig ott is van elég megfigyelni való. Hadd említsek néhányat.

Először is, fontos tudni, hogy itt mindenekelőtt egy gazdag emberről szól a példázat. Már az eddigiek alapján is tudjuk, hogy Jézus mindig Istenről beszél, hiszen a példázatok legtöbbször az ő országáról szól. Istent kell tehát behelyettesítenünk mindig, ha apáról, király-

ról, szőlőskerttulajdonosról, gazdáról van szó. Hogy ez a példázatbeli gazdagunk úgy írható le, mint egy Jézus-korabeli palesztinai földbirtokos, az nem szabad, hogy elterelje a figyelmünket arról, hogy mégis Istenről, a mindennek gazdájáról, tulajdonosáról és ajándékozójáról van szó.

Másodszor feltűnő, hogy milyen hirtelen merül fel a vád a vagyonkezelő sáfár ellen, még pedig azon a címen, hogy elszórja, elpazarolja, eltékozolja a gazdája vagyonát. Szándékosan mondtam a tékozlást utolsónak, mert Lukács egy másik példázatban is használja ezt a szót, a tékozló fiúról szólóban: az örökségét kikövetelt fiú messze vidékre költözik, ahol sürgősen eltékozolja a vagyonrészét (Lk 15,13). Itt pedig hűtlenség az igazi vád, amely szerint a sáfár visszaél az ura beléhelyezett bizalmával.

Harmadszor igen furcsán mondja el a példázat, hogy hogyan kerül sor erre a hirtelen változásra: a vagyonkezelőt bevádolják a gazdánál. Ám ez szalonképes, illdomos magyar fogalmazás. Az eredeti szöveg itt ugyanazt a kifejezést használja, mint amelyből a diabo-

losz, a sátán, az ördög neve származik. Vagyis: erre a gondokra ráhajigálnak, rádobálnak vádakat, megdobják őt, összevissza fecsegnek róla, megrágalmazzák – mai nyelven: egyszerűen *besúgják* az uránál. Sőt, még azt is elérik áskálódó rágalmazásukkal, hogy a gazda a gyanú tudomásul vételével szinte egy szuszra kimondja a felmondást is neki: „Mit hallok felőled? Adj számot, mert nem lehetsz tovább sáfár!” Szó sincs a vádak esetleges felülvizsgálata után az eredmény bevárásáról, a bűnösség tényének vagy fokának megállapításáról, a bebizonyításáról pedig egyáltalán nem. S ez legalább olyan szépséghiba, mint az így kiváltott reakció és pánikszerű cselekvés a megvádolt részéről.

Negyedszer: kár lenne a példázatból minden további nélkül azt kiolvasni, hogy az adóslevelek összegének megváltoztatásával a vagyonkezelő már csalást követett el. Nem tudhatjuk, hogy azokban nem volt-e eredetileg is egy ilyen csökkentés lehetősége beszámítva. Ezt azért mondom, mert ez az ember nem szimpátiát akar az adósoknál ébreszteni maga

iránt, nem cinkosuk, hanem családtag akar náluk lenni. Ez a kifejezés, „hogy befogadjanak házaikba”, a keleti vendégszeretetet kötelező szabályainak értelmében értendő. Akit egyszer a házigazda az asztalához ültetett, a házába befogadott, arra vonatkoznak a családtagokra érvényes összes jogok és kötelességek. Ha Ábrahám befogadta az Isten követeit (1Móz 18), akkor tudtán kívül „angyalokat fogadott be” (Zsid 13,2), s azok a családtagjai lettek. Ha Pál apostol Filemont arra kéri, hogy egykor elszökött, s most általa megtérített rabszolgáját, Onézimuszt „úgy fogadd be magadhoz, mint engemet” (Filemon 17.v.), akkor Onézimusz nincs a római birodalom törvényei alatt többé, mert akkor meg kellene halnia, hanem a család törvénye védi őt és gondoskodik a biztonságáról. Példázatunk tisztartója is ilyen védelmet és oltalmat keres.

3.

Ha azt mondjuk, hogy a 8. vers első mondatát („És dicsérte az úr a sáfárt, hogy eszesen cselekedett”) is Jézus fűzte hozzá a példázathoz, akkor meg kell kérdezzük, hogy mi oka lehetett a gazdának a ravasz tisztartó megdicsérésére?

Minden kertelés nélkül megállapíthatjuk, hogy itt válságos helyzetbe került emberről van szó. Ura teljes bizalmát élvezhette, a saját feje szerint intézte az ügyeket, rendezte be az üzleti életét, sőt a maga életét is erre tette fel. És most, derült égből villámként csaphatott be életébe a mennykő. Válságba, kritikus vagy-vagy helyzetbe, ma úgy mondjuk: krízisbe került. Az elszámolás elkerülhetetlen, ebek harmincadjára kerül, az utcára vetik ki, ütött a végső óra, a katasztrófa kikerülhetetlen.

A válságkutatás ma a lélektani tudományok közé számít, és egyik legfontosabb felfedezése az, hogy mi, emberek, teljesen különbözőképpen reagálunk, ha összezsapni készülnek fejünk felett a hullámok. Legtöbben úgy megí-

jedünk, hogy az ijedtség gúzsbaköt és valósággal megbénít bennünket. A kapuzárás előtti pánik, az önpusztításig is elmenő elbizonytalanodás: tipikus kísérőjelenségei ennek a magatartásnak, ill. tartásnélküliségnek. Csak keveseknél szabadít fel a válságos helyzet tudata szinte emberfeletti erőket. Háborúba és menekülésre kényszerítettek mesélik el sokszor ilyen tapasztalataikat, amelyeket általában azzal a csodálkozó mondattal fejeznek be, hogy „sose hittem volna, hogy mindezt kibírom és túlélem!” És – túléltek!

Nos, Jézus példázatának tisztartója is a kevesek ritka példánya. Félelem helyett gondoskodni igyekszik, pánik helyett az eszét használja, tétovázó tanácstalanság helyett azonnal terveket sző, s azokat végre is hajtja. Nem szán időt siránkozásra, lamentálásra, jajveszékelő kéztördelésre. Döntenie kell, s ő dönt. És mintegy ezzel lendül ellentámadásba, ahelyett, hogy megvárná, amíg elborítja az ár!

Jézus nem átváltozik ezt a döntésre kész, döntésre képes, határozottan cselekvő embert a tétovázó, és a döntést egyre elodázó tanítvá-

nyok elé állítani. Mégpedig követésre méltó példaként. A mi szemünk elé is. Jézus nem moralizál, nem kérdez rá arra, hogy a tisztartó lépései erkölcsileg igazolhatók-e vagy sem? Erről egy szó sincs a példázatban. Hanem igenis szó van a válságos határhelyzetben fejét el nem vesztő, határozottan cselekvő emberről, aki még most is ura tud lenni a helyzetének. Még a közelgő katasztrófa közvetlen árnyékában is.

Eszesen cselekedett – mondja Jézus. Eszembe jutott, hogy hol használta még ezt a jelzőt az Úr? Eszesnek nevezte Jézus azt a szolgát, aki teljesen az ura akaratához igazodik és úgy gondoskodik a rábízottakról (Mt 24,45). – Bölcsék voltak a szüzek, akik a vőlegény éjszakai fogadásához nem csak lámpást, de belevaló olajat is vittek magukkal az útra (Mt 25,1 kk.) Eszesnek nevezte Jézus azt, aki hallotta, meghallotta az ő tanítását (a Hegyi beszéd szerint) és arra építette fel az élete házát (Mt 7,24–25). S végül azt kívánta tanítványaitól, hogy ne csak galambszelídségűek, hanem kígyóokos-

ságúak is legyenek. S ha a galambnak áttetsző őszinteséget és tisztességet tulajdonítanak, akkor a tanítványnak a kigyótól kell megtanulnia a világos helyzetfelmérést, kiszámítható veszélyelhárítást és az azonnali értelmes, bölcs cselekvést. Mert a kettő összetartozik (Mt 10,16).

Ha azért a toronyépítésről és a harcba szálló királyról szóló példázatoknál arról volt szó, hogy Jézus nem csak hívogatott a követésére, hanem annak kockázatát, veszélyeit sem rejtette véka alá, akkor a mostani példázatunk nagy dicséretet oszt ki annak, aki nem hátrál meg, nem roppan össze, hanem beáll az ellenszélbe, és villámgyorsan cselekszik, a legveszélyesebb helyzetben is.

4.

Itt be is fejezhetném, ha nem ígértem volna, hogy ebben a sorozatban arra keresünk választ, hogy Jézus hogyan látta a saját sorsát,

jövőjét, szenvedését és halálát? S akkor újra vissza kell térnünk mindarra, amit a példázat elejéről mondtam.

Először: Jézus azt vallotta magáról, hogy ő Isten javainak a kezelője, „Isten titkainak sáfára”, ahogy azt később önmagára és minden szolgájára átvitte Pál (1Kor 4,1 kk, 9,17)! „Mindent nekem adott át az én Atyám...” – így fogalmazta meg egyszer főpapi imájában, és azokért könyörgött Istenhez, „akiket nekem adtál...” (Jn 17,9)

Másodszor: Ellenfelei egyfolytában azt vetették a szemére, hogy ő ezt az isteni tulajdont eltékozolja. Megrontotta szerintük a szombatot, amit már a régiek is Isten legnagyobb ajándékának, Isten népe legfontosabb ismertetőjelének tekintettek (Mk 2,3), nem tartotta be a mózesi rendelkezéseket (Mk 10 – asszony elbocsátása), tanítványai még a legegyszerűbb mosakodási szabályokat sem tartották be (Mt 15), az atyák hagyományát pedig se nem tisztelte, se magára nézve érvényesnek nem tartotta (Mt 23). S ez a csúnya, rágalmazó hadjárat ellene ott csúcsosodott ki, amikor inkább a rablól

Barabbás szabadon bocsátását kérték Pilátustól, mint az ő felmentését.

Harmadszor: Ezenfelül rögtön az első pillanattól, de legkésőbb a keresztelése napjától kezdve Isten Lelke vezetése alatt állt és cselekedett. Ám ellenfelei igyekeztek minden sarat ráhajigálni. Akár megkísértésekor nagy ellenlábasa, az ördög. Belzebúbbal való cimborasággal, tisztátalan lélek birtoklásával vádolták Jézust. Még alkalma sem volt védekezni. Ezért fakadt ki az elfogatásakor: „Mint valami latorra, úgy jöttetek rám fegyverekkel és botokkal, hogy elfogjatok. Naponként nálatok ültem, tanítván a templomban, és nem fogtatok el engem.” (Mt 26,55) S mintha Istent is távol érezné ebben a pillanatban. Hogyan is panaszkodott egyszer búsulásában Jeremiás? „Jaj nekem, anyám, mert arra szültél, hogy perlekedjem és vitázzam az egész országgal! Pedig nem adtam és nem kaptam kölcsönt, mégis mindenki átkoz engem.” (Jer 15,10)

Negyedszer: S amikor látta, hogy ellenfelei fenyegetései szinte feltartóztathatatlanul megvalósulnak, akkor csak annál nagyobb lelke-

sedéssel és szeretettel fordult a magdalai Máriához, akiből hét lelket űzött ki (Lk 8,2), a tettenért házasságtörőhöz, akit a biztos megkövezéstől mentett meg (Jn 8), a meggörbedt asszonyhoz, akit „Ábrahám lányának” nevezett (Lk 13,16), – a példázat nyelvén: azokhoz, akik tartozásban voltak a jótettéért, amit tőle tapasztaltak meg.

S ennek a gondoskodásnak legvégső tanújelét adta még a keresztkínjai közben is, amikor anyját szeretett tanítványára bízta, azt pedig anyja gondjába adta: „Asszony, íme a te fiad” – és „Íme, a te anyád.” (Jn 19,26–27) Mert kikerülhetetlenül közeledhetett, mérföldes lépésekkel, a katasztrófa, a biztos vég, ám Jézus sem a homokba nem dugta a fejét előle, sem nem veszítette el a fejét, csak – János szavával élve – „szerette az övéit a világon, mindvégig szerette őket” (Jn 13,1). S a szeretet az egyedüli erő, amely kiűzi a félelmet (1Jn 4,18), ezért tudott bátran, határozottan, villámgyorsan cselekedni. Mégpedig a kicsikért, rászorultakért. Hiszen „nem szégyellte őket testvéreinek nevezni.” (Zsid 2,11)

Ha ezt így mind végiggondolom, sok kutatóval vagyok egy véleményen, hogy ennek a példázatnak a címét – a hamis sáfár – sürgősen meg kell változtatnunk. Hiszen benne a mi Urunk életének egy újabb fontos szeletét ismertük fel.

A DÉMON VISSZATÉRHET

„Amikor az erős fegyveres őrzi a palotáját, biztonságban van a vagyona. De ha nála erősebb tör ellene, és legyőzi őt, akkor elveszi fegyverzetét, amelyben bízott, és szétosztja a zsákmányt. Amikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből, víz nélküli helyeken bolyong nyugalmat keresve, és amikor nem talál, akkor így szól: Visszatérek házamba, ahonnan kijöttem. Amikor odaér, kisöpörve és felékesítve találja. Aztán elmegy, vesz maga mellé még másik hét, magánál is gonoszabb lelket, bemennek, és ott laknak. Annak az embernek az állapota pedig rosszabb lesz az elsónél.”

(Lk 11,2–22;24–26.)

Pár évvel ezelőtt nagy diadallal közölte a világgal a pesti sajtó, hogy megalakult a magyarországi boszorkányok szövetsége. Elképzelttem, hogy milyen motolla gyorsasággal froghatott a sírjában Könyves Kálmán jó királyunk, aki csaknem 900 évvel ezelőtt törvényt volt kénytelen hozni a „boszorkányokról,

amelyek nincsenek”, – egy Zemplén megyei gyűlésen. – Egy felmérés szerint a magukat olyan dölyfösen felvilágosultaknak és észle nyeknek tartó franciák egy év alatt több, mint 50 milliárd frankot adtak ki jósoknak, kártyavetőknak, kuruzslóknak, horoszkópkészítőknek és egyéb sarlatánoknak. S mindezt a raison, az illumination állítólagos hazájában.

A neandertali ősembertől a mai gondolkozó emberig igazán hosszú volt az út. S ha nem is vagyunk a fáról leereszkedett ősoktól való közvetlen leszármazás hívei, azért mégis be kell vallanunk, hogy mennyi „állati” tulajdon-ság, viselkedési forma szorult belénk, amelyeket – több-kevesebb sikerrel, neveléssel – sikerült valamelyest kordába szorítanunk. Nemrég számította ki egy kutató, hogy milyen beteges módon visszük vásárra mindazt, ami állati bennünk, s hogy az milyen szédületes mértékben terpeszkedik el az életünkben, befolyásolva nemcsak tetteinket, de még inkább a gondolkozásunkat. Pedig mi, naiv lelkek, azt hittük, hogy ezeken már messze túl vagyunk, ezeket a fejezeteket lezárhatjuk, ezek mind el-

merültek az emberiség kollektív tudatalattijába, és többé soha vissza nem térhetnek.

Mindez úgy kikíváncozott belőlem, amikor Jézusnak a kiűzött, de visszatérő tisztátalan lélekről szóló példázata került a szemem elé. Érdemes egy ilyen bizonytalan kérdéssel foglalkozni? – vetődött fel bennem a kérdés.

1.

Abból kell kiindulnunk, hogy Jézus jól ismerte kortársai démonokról és egyéb gonosz lelkekről vallott hiedelmeit. Eszerint minden rossz okozói ők. Ők felelnek csakúgy a kedvezőtlen időjárásért, mint a betegségért, meddőségért, mindenféle csábításért és tisztátalanságért. Az evangéliumok is tudnak arról, hogy ezek a gonosz lelkek romok között, temetőkben, elhagyott házakban, kietlen pusztában, sivatagban laknak (Mk 5,3) és számuk olyan sok lehet, hogy egyszerűen „légiónak” nevezik magukat Jézus előtt (Mk 5,9). Fővezérük maga a Sátán, aki Jézust is megkísértette.

Azt ma már igen nehéz megállapítani, hogy Jézus osztotta-e kortársai idevonatkozó hiedelmeit? Azt viszont tudjuk, hogy tudott arról, hogy az embereket megkötheti, megszállhatja valami erő, ami eltorzítja emberiségüket, kivetkőzteti őket mivoltukból, s ennek valóságos megszállottjaiként szenvednek. Ezért tekintette a maga munkáját több ízben amolyan „ördögűzésnek” (Lk 11,14), hiszen ő szabadítást hozott mindenféle megkööttség alól. Éppen fenti szakaszunk előtt hoz Lukács egy heves vitát, amelyben azzal vádolják meg Jézust, hogy a Belzebúb (egy kánaáni légyistenség) segítségével akar gonosz lelkeket kiűzni. Ez pedig nagy baj, mert akkor ő is magával a gonosszal szövetekezett, s ez kimeríti az istenkáromlás bűnét.

A kérdéssel mégis foglalkoznunk kell, akár maradinak vagy ómódinak tartjuk azt, mert egyszerre újra gondunk lett a modern emberiség sátánnal, ördöggel, démonokkal való kacérkodása. Nem csak egy diák ölte meg nem is olyan régen egyik ördöngösnek hitt társát, nemcsak a boszorkánysággal dicsekednek

egyesek, de a magát annyira tudományosnak és felvilágosultnak tartó emberek szinte megbabonázottan esnek áldozatául ezeknek a hiedelmeknek. Lelkigondozó munkánkban gyakran tapasztaljuk, hogy az, aki szemben ül velünk, már nem szabad ember. Meg van kötözve, leigázott, elvakult benyomását kelti, se lát, se hall, nem lehet épkezléb beszélgetést folytatni vele, érveink, tanácsaink, szavaink egyszerűen lepereregnek róla. A tragédia az, hogy általában nem csak ők maguk szenvednek, hanem egész családjukat, környezetüket is magukkal vihetik ebbe a megbolydult állapotba. S hogy ma már a kábítószeresek is egyre megoldhatatlanabb problémává lettek, az bizonyítja, hogy hol tartunk ma.

Nekünk, keresztényeknek nem lehet célunk az, hogy ezekben a sebekben vájkáljunk és felemelt mutatóujjal dörögjük, hogy ugye, mi már régen megmondtuk... Ezt már csak azért sem tehetjük, mert Jézus a mi „ördögeink” kiűzését is a maga feladatának tartja. Nem vonja kétségbe ezeknek a kötelékeknek az erejét, s tudja, hogy azok milyen rémes hatást

gyakorolhatnak emberekre. Ez abból is kitűnik, hogy az embereket legyőző és fogságban tartó erőt az „erős fegyveresnek” nevezi, aki nagyon éberem őrökdi a zsákmánya felett. Ugyanakkor, szinte egy lélegzetvétellel, saját magát a „nála erősebbnek” nevezi, aki éppen az erős legyőzése végett jött ebbe a világba.

Hogy félre ne értsük a mondottakat: az evangélium nem azt jelenti, hogy hiszünk a szellemekben, démonokban. Az evangélium az, hogy az Isten Fia éppen azért jött, hogy „az ördög munkáit lerontsa” (1Jn 3,8). Jézus sem hitt a démonokban, ám olyan emberekkel volt dolga, akik szenvedtek az ördögi megkötöttségektől. Ezért nem megfelelő kérdés az, hogy van-e, és milyen formában létezik az ördög, a sátán? Jézus Krisztus evangéliuma azonban minket keres, akik bármikor áldozataivá válhatunk ilyen szellem-hiedelmeknek. Azt hirdeti, hogy ma is van szabadulás, megtisztulás azok számára, akik hozzá menekülnek és tőle könyörgik ki a szabadságukat.

Erős, nagy hatalmak bűvöletében és igájában élünk, de ezeket is legyőzte az Úr, aki

náluk is erősebb és a fegyverüket elveszi, – így mondja ezt a példázatban Jézus. Vagy még közelebbről megvilágítva: te, aki a szenvedélyek, a megszállottság megannyi kötelékében szenvedsz, depressziók gyötörnek, vagy bármiféle függőség áldozata vagy, számodra is van reménység. Jézus Krisztus neked is szabadságot ígér. Higgy az Úr Jézus Krisztusban, s ez a Rá hagyatkozó hit jelentheti a szabadulás felé vezető utat. Ma is, itt is hálát adunk a mi Urunknak, aki az Erősebb, s aki már eddig is megmutatta a hatalmát sokunk életében. Megszabadított a már-már feloldhatatlannak tartott kötelékekből. Hála legyen érte.

2.

Ám Jézus nem lenne megbízható megmentő, ha nem figyelmeztetne ugyanakkor az itt lefelé vezető csapdára, a visszaesés veszélyére. Eszembe jut egyik találkozásom egykori konfirmandusommal. Évfolyamában a legjobbak közé tartozott, szinte égett a tizenegynéhány

éves szíve Jézusért. Konfirmációja után is segítóm volt évekig és egy későbbi konfirmandusom egyszer azt mondta, hogy olyan mélyen szeretne hinni, mint ez a példás munkatársam. Később a nagyvárosban eltűnt a szemem elől, s csak vagy 10 év múltán találkoztam vele újra. Mint valami megszállott állította, hogy csalódott Istenben, a hite már semmit nem jelent neki. S ezzel a dölyfös mondatral fejezte be eléggé egyoldalú beszélgetésünket: „Most majd én veszem a kezembe a saját sorsomat, hiszen Isten csődöt mondott!” Apró mozaikokból rekonstruálhattam ennek a fiúnak az útját: valószínűleg túlságosan fejébe szállhatott a dicsőség, s ez mindig is a bukás kezdete. „Aki áll, vigyázzon, nehogy elessen!” – inti gyülekezetét Pál apostol (1Kor 10,12). Luther pedig szinte könyörgött a híveknek, hogy az Isten szerelmére, össze ne keverjék a bizonyosságot a magabiztossággal. Mi a hitünkkel függünk Jézus Krisztuson és bízunk benne. De soha sem szabad lebecsülnünk az útközben felbukkanó akadályokat, zátonyokat. A hit nem megingathatatlan állapot, ha-

nem mindig kísértéseknek kitett ajándék. Csak addig van, amíg a hit forrásával áll szoros kapcsolatban. Barátunk életében is felléphetek ilyen zátonyok. S lehet, hogy ő úgy gondolta, hogy ezt ki kell böjtölni, aludni kell rá egyet, s valahogy majd csak lesz. De ez a második legrosszabb, amit az ilyen állapotba került ember egyáltalán tehet. Ugyanis abból a feltételezésből indul ki, hogy megengedhetünk magunknak olyan kisebb-nagyobb szakaszokat, amelyekben már nem tartjuk a kapcsolatot a forrással, és szabadoknak érezzük magunkat arra, hogy valami más kapcsolat után nézzünk. Ilyenkor elegánsan semlegeseknek tartjuk magunkat, s elfelejtjük, hogy a lelki élet nem ismeri a semlegesség divatos fogalmát. Szellemesen magyarázta ezt meg Luther a felnyergelt paripa képével: nem az a kérdés, hogy van-e nyereg a hátunkon vagy nincs? Hanem az, hogy nyergünk soha sem üres, s ki ül benne? Ha nem az Isten tartja kezében a gyeplőt, akkor a sátáné a szó. Harmadik lehetőség legfeljebb az álmainkban lehetséges.

Jézus tudta, hogy ez a veszély fennállhat bárkinél. A démon visszatérhet – bármikor. Kiűzted az ajtón, s úgy gondolod, hogy elmondhatod a bolond gazdaggal: egyél, igyál, sok javad van eltéve, tartalékaidból megélhetsz bőven (Lk 12,16-21). S amikor te legbiztosabbnak érzed magad és nem vigyázol éberen, vagy amikor azt gondolod, hogy teljes önellátásra rendezkedhetsz be és nyugodtan nélkülözheted az Urat, – a legapróbb jelenség, fordulat, nem várt esemény is felboríthatja a lelki egyensúlyodat. S akit kikergettél a kapun, besettenkedik a hátsó ajtón. Jézus démonokban hívő hallgatóinak az általuk megszkott képpel mondja el ezt a nagy lélektani igazságot. Ám ő azért jött, hogy az erős fegyverest legyőzze és kiűzze. Az egykor hatalmasnak a „házát” – máig is az ördög házának nevezik keleten a megszállott embert! – megtisztítsa. De ha kivonult belőle a démon, Isten mentsen meg, hogy üresen és őrizetlenül álljon ott a ház! Mert a hívatlan vendég nagyon gyorsan visszatérhet. Nemrég futottam össze azzal az egykori diáktársammal, akivel

együtt indultunk el a lelkészi pályára. Sok évtizeddel ezelőtt a hit valóságos bajnokának tekintettük. Aztán elesett és visszatért a régi „lakó”. Politikától az időjárásig, gazdasági ügyektől a szórakozásig, mindenről lehetett vele beszélni, de a hitről - nem. A régi lakó visszatért, s mivel üresen találta a házat, rögvest beköltözött oda.

Pál intése jutott az eszembe, aki olyan nyomatékkal hirdette, hogy vessük le az óemberünket, de - szinte egy szuszra mondja ki: ölt-sük föl az újat! Csak ne vacogjunk ott tehetetlenkedve - mezítelenül.

3.

Hány mozaikkockát nyerhetünk ebből a példázatból Jézus Urunk arcképéhez? Úgy gondolom, kettőt. Mindenekelőtt, szakaszunk első verseiben ábrázolja saját magát az Úr. Ő az erős fegyveres, a még erősebb legyőzője, megzabolázója és kiűzője. Ez az ő legfontosabb fe-

ladata, az embereknek kötelékekből való megszabadítása. Ennek tudata fejeződik ki erőteljesen abban a mondatában, amelyet egyszer a farizeusoknak mondott, akik Heródesssel ijesztgették és tőle óvták: „Menj el innen, mert Heródes meg akar téged ölni!” Jézus így válaszolt erre: „Mondjátok meg annak a rókának, hogy ördögökét úzók ki, gyógyítok és harmadnapon elérem célomat.” (Lk 13, 32–33)

Másodsorban Jézus nagy csalódásáról tanúskodik ez az éles vitahelyzetben elmondott példázata. Népének tálcán kínálta fel az üdvösséget. Sorra szabadította fel a megkötözötteket láncokaiból. Ám ahelyett, hogy megköszönte volna neki valaki is, hogy belőle áradt a Szentlélek, akinek segítségével gonosz lelkeket tudott kiűzni, – más gonosz lelkekkel való paktálást szimatoltak a tettei mögött. S amitől tartott, be is következett: neki ellenálltak, de meghátráltak a közben kiköltözött, de egyszerre újra visszatérő démonok előtt.

Jézus ott állt munkája romjai között, mert a meghirdetett üdvösség népe kárára változott.

Ezért sírt a megtérni nem akaró Jeruzsálem felett. S akit ilyen csalódás ért, az szomorúan tekint vissza a megtett útra, s az elvégzett munkájára is. Tényleg helyes volt, amit tett? S vajon túléli-e őt üzenete az Isten országáról? S mi lesz a tanítványaival? Nemcsak a tizenket-tővel, de például a Magdalai Máriával, akiből ő maga úzött ki hét lelket (Lk 8,2)? Vagy az epileptikus fiúval (Mk 9,17-29), a gadarai ördögösökkel (Mt 8,28), és a többi névtelennel (Mt 9,32-33), akik mind neki köszönhették a szabadulást? Vajon eltunyulnak és elbizakodnak, hogy átéljék a visszatérő tisztátalan lélek újbóli házfoglalását, annak minden következményével együtt?

Letagadnánk valamit ebből a példázatból, ha észre nem vennénk a lelkipásztor-Jézus törődését az övéivel. Óva inti őket, s imádkozik értük: „Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem, hogy őrizd meg őket a gonosztól.” (Jn 17,15) A démon visszatérhet és kikérheti őket, hogy megrostálja őket, mint a búzát. Mégis az Úr ígéletében bízva élhetnek

tanítványai: „...de én imádkoztam érted, hogy el ne fogyatkozzék a hited...”(Lk 22,32-33)
Nincs nagyobb biztosítékunk, mint a szenvedése felé menetelő Úr önzetlen közbenjárása értünk.

ÉLNI AKAR!

„Ki az közületek, akinek van egy barátja és elmegy hozzá éjfélkor és ezt mondja neki: Barátom, adj nekem kölcsön három kenyeret, mert útról érkezett egy barátom és nincs mit elébe tegyek, – és az így válaszolna bentről: „Ne zaklass engem, az ajtó már be van zárva, és velem együtt gyermekeim is ágyban vannak. Nem kelhetek fel, hogy adjak neked!” Mondom nektek, ha nem is kelne fel és nem is adna neki azért, mert barátja, tolakodása miatt fel fog kelni és megadja neki, amire szüksége van.”

(Lk 11,5–8)

„Melyik apa az közületek, aki fiának kígyót ad, amikor az halat kér tőle, vagy amikor tojást kér, skorpiót ad neki?”

(Lk 11,11–12)

„Az egyik városban volt egy bíró, aki az Istent nem félte, az embereket pedig nem becsülte. Élt abban a városban egy özvegyasszony is, aki állandóan hozzá ment és azt kérte tőle: Szolgáltass nekem igazságot ellenfelemmel szemben. Egy ideig nem volt rá hajlandó, de azután azt mondta magában: Ha nem is félem az Istent és az em-

bereket sem becsülöm, mégis, mivel terhemre van ez az özvegyasszony, igazságot szolgáltatok neki, hogy ne járjon ide és ne zaklasson engem vég nélkül.”

(Lk 18,1-5)

Három kis példázatot veszünk itt szemügyre, mindhármát jól ismerjük. Az első a barátját éjjel az ágyából kikergető emberről szól, a második a fiának halat és tojást adó apáról, a harmadik pedig a bíró véleményének megváltoztatása végett rámenősen kunyeráló özvegyasszonyról.

1.

Mindhárom példázatnak közös témája – legalább is első hallásra – egy-egy kérdés és annak teljesítése. Váratlan látogató miatt szorult helyzetbe kerül egy vendéglátásra kényszerített. Jó keleti szokás szerint, lehetetlen, hogy ne lássa vendégül az útról betért barátot, ekkora szégyent nem engedhet meg magának. De hogyan, ha a napkelte előtt süített lepényt a nap folyamán teljesen megette a család? Átugrik a szomszédhoz, akit fölzörget álmából, kihúz az

ágyából, hiszen az is tudja, hogy mit jelent egy váratlan vendég betoppanása, ha kezdetben ódzkodik és morog is a zaklatás miatt. Persze, hogy teljesíti barátja kérését, s kölcsönadja neki a kért kenyeret. – A másodikban – igaz, csak kérdés formájában! – szintén szó van egy kőrőről, a fiúról, aki apjától halat/tojást kér enni, s mi sem lenne katasztrófálisabb, mintha az apja ezek helyett kígyót vagy skorpiót adna neki?! – A harmadikban egy özvegyasszony zaklatja a magánbírót, hogy – nyilván anyagi természetű ügyében – legyen a segítségére, talán elhunyt férje családjával szemben. A bíró végül is meghallgatja a kérést, és dönt a minden bizonnyal kényes vagyon-ügyben.

Ne csodálkozzunk hát, hogy amikor Lukács az elsőt és a harmadikat följegyezte, rögtön *kérésre* és *meghallgatásra* gondolt. Mégpedig azok szerepére az imádkozásban. Nála különben is többször van szó az imádkozásról, mint bármelyik más evangélistánál. Még a legfontosabb imádságot, a Miatyánkot is úgy ágyazza bele evangéliumába, hogy annak megtanulá-

sára maguk a tanítványok kérik a Mestert. S az is rendjén van, ha a bíró és az özvegyasszony példázatát így vezeti be: „mondott nekik egy példázatot, hogy mindig imádkozni kell...” A példázat után rögtön elmond egy másikat is – a farizeusról és a vámszedőről – amelyekben megint csak imádkozásról – tehát kérésről és meghallgatásról van szó.

Hálát adunk Istennek Lukácsért, aki tudta, hogy milyen fontos a hívő ember, de a gyülekezet számára is az imádság. És az sem kerülheti el figyelmünket, hogy ez a Lukács milyen jó nevelő: állhatatosan tanítja, hogy „mindig imádkozni kell és meg nem restülni.”- (18,1). Az imádkozásban megfáradtak és az attól elszokottak ma is biztatást és buzdítást nyerhetnek tőle.

2.

Mindennek ismerete azonban nem akadályozhat meg bennünket a további keresésben. Meg kell kérdeznünk, hogy mi lehetett Jézus

eredeti szándéka a három példázat elmondásával? Három oldalról kiindulva szeretnék erre válaszolni.

Először: figyelmes olvasónak fel kell hogy tűnjön, ha az imádságra buzdítástól eltekint, hogy tulajdonképpen mennyire nem a kérők, hanem a kérések *meghallgatója* áll mindhárom példázat középpontjában. Dörömbölhet a kenyértelen vendéglátó, elsírhatja minden gondját-baját, tiplábolhat a belülről bereteszelt házaajtó előtt! A példázat csattanója nem a kéreőkönörgésben, rimánkodásban, hanem annak *meghallgatásában* van. Pedig annak sok az akadálya: gyerekeimmel az ágyban fekszem már, ha megmozdulok, felébresztem őket. Az ajtó súlyos vasrúddal van elreteszelve, ha kihúzom, akkora lármát csapok, hogy valamennyiünk álmát elkergetem. Mindez elég ok lenne a kérő és kérése elutasítására. S a barát *mégis* fölkel és teljesíti a kérést.

Ugyancsak erre hívja föl a figyelmet a kis, kérdő mondatnyi példázat is. Az éhes fiú kér, mert üres a gyomra. S el tudnátok-e képzelni olyan apát, aki ne adná éhező gyermekének

azt, amire szüksége van? Az apa *mégis* ad, minden vonakodás nélkül. – És ugye, a bíró és az özvegyasszony viaskodásában sem az asszony sikeréről kell beszélünk (ha igen, csak közvetett formában). Mert a hangsúly a bíró „színeváltozásán” van. Ha most ennek okát félre is tehetjük, mégis meg kell állapítanunk, hogy a példázat a bírónak állít emléket, aki – végül is – elintézi *mégis* az asszony ügyét. Ha jól látom, Jézus itt szinte nagy lelkesedéssel Azt akarta bemutatni, akinél a zörgetés, kérés, sőt még a rámenősség is kifizetődik, mert soha nem zárkózik el a kérések elől.

Másodszor: kicsoda hát ez a kéréseket meghallgató? Roppant érdekes itt még a Jézus által használt szókincs is. Mert a segélykérő nem akárhova megy el éjjel, hanem a *barátjához*. Ahogy azt Siráknál is olvashatjuk: „a hű barát az élet vigasza...” (6,16), Jakabnál pedig, hogy „Ábrahámot Isten barátjának nevezték” (Jak 2,23), és hogy „Isten úgy beszélt Mózesrel, ahogy az ember barátjával szokott szólani.” (2Móz 33,11) Vagy gondolhatunk a szép zsol-tárversre is: „Hiába korán kelnetek, későn fe-

küdnötök, fáradsággal szerzett kenyeret ennetek. Barátainak, szerelmesének álmában ad eleget.” (Zsolt 127,2) *Ilyen barátotok az Isten,* mondja vidám biztatással Jézus. Ki merné ezt tagadni?

Aztán ott a hal és tojás, illetőleg a kígyó és a skorpió (Máténál még a kenyér és a kő) képe. A hal, a tojás mellett, Jézus kortársainak legfontosabb tápláléka volt. S amikor ő ezeket a példázatokat elmondja, képei mögé fölsorakoznak az élmények: az ötezret öt kenyérral és két hallal lakatta jól (Jn 6,9). János evangélista szerint Jézus pontosan ehhez a megelégtetéshez kapcsolódva beszélt önmagáról, mint az élet kenyéréről (6,48–56). A halról azt tartották, hogy, mivel a vízben él, s a víz Isten egyik legelső teremtett eleme, (1Móz 1,7) a tojás pedig nemcsak fontos élelem, de a termékenység jelképe is, tehát a kenyér, hal és tojás így együtt bizonyítja, hogy Isten mennyire gondoskodik az övéiről. Ezért mondhatja másutt Jézus: „...ne aggódjatok tehát a holnap felől.” (Mt 7,34). Ki merné azt állítani, hogy Isten kőszívűen, kígyót vagy skorpiót adna az őt ké-

róknak, hogy kiéheztesse, megmérgezze és a biztos halálba küldje őket? Jézus lelkesedése tűz át ezeken a mondatokon. Az ő Isten iránti bizalma nem ismer határt!

De ebből a kis példázatból megint csak előbukkan egy ismerős és nagyon fontos fogalom: itt apáról és fiúról van szó. S ennél ki ne gondolna Jézus valószínűleg első és legmélyebb nyomot hagyó élményére a megkeresztelesekor? A neki szóló hang ezt mondta: „Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörűségét leli a lelkem.” (Mk 1,11) Ez akkor hangzott felé, miután a kísértő a pusztában pontosan a kövek kenyérré változtatásával akarta őt próbára tenni. Ő azonban nem volt hajlandó Atyjával szemben a sátán kezéből átvenni a hatalmat a világ fölött. (Mt 4,1-11) Inkább mondott köszönetet hálatelt szívvel annak, Akit ő egyedülálló módon Atyjának tudott és vallott (Mt 11,25-27). Csoda-e, ha mindezek után tanítványait is arra biztatta, hogy Istent szólítsák egyszerűen Atyának?

Harmadszor: ebben a lelkes, vidám biztatásban Jézus olyan messzire megy, hogy nem

átallja ezt az Istenbe vetett hitét még egy meghökkenő képpel is kifejezésre juttatni. Gondoljunk a harmadik példázat „főszereplőjére”, a bíróra. Ennek a példázatnak a félreértése már ott kezdődik, amikor a bírót jellemző két mondat megijeszt bennünket: „Istent nem félt és embert nem becsült”. Pedig ez csak az akkori elbeszélési stílusnak megfelelő forma volt, de a mondanivalón semmit nem változtatott. Csak a nagy ellentétet akarta vele Jézus kifejezni, s nem akart itt kevesebbet elmondani, mint hogy Isten mindenképpen meghallgatja övéi könyörgését. S ebben van az összehasonlítás értelme is: ha még ez a lelkiismeretlen, méltatlan bíró is végső soron meghallgatja a hozzá intézett kérést és teljesíti azt, mennyivel inkább bízhatunk annak fülében-szívében, aki nem ráz le bennünket, hiszen „jól tudja a ti mennyei Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt kérnétek tőle” (Mt 6,8)?!

3.

Eredetileg a tanítványoknak mondta Jézus ezt a három példázatot. Azoknak tehát, akiknek semmiféle rózsás jövődőt nem helyezett kilátásba. Üldözésekről, kihallgatásokról, sértésekről, feljelentésekről, sőt mártiriumról is gyakran volt szó a beszédeiben. Még annak a Péternek is kedvét szegte, aki azt állította magáról, hogy Urával kész akár tömlöcbe, akár a halálba menni: „Simon, Simon, a sátán kikért beneteket, hogy megrostáljon, mint a búzát...” és: „... nem szólal meg a kakas ma, amíg háromszor meg nem tagadod, hogy ismersz engem...” (Lk 22,31–34)

De ha csak ezzel „biztatta” tanítványait, akkor hogyan állhatott a saját ügye? Hiszen a munkája várt, gyors sikere elmaradt. Az ellenség egyre bátrabban lépett fel ellene. A kilátások nem kecsegtettek jóval. S ha az ő szénája ilyen rosszul állt, azt várnánk, hogy kapcsolata Istennel is válságba kerül. Ezt szinte diktálják a saját tapasztalataink. Rossz, kilátástalan, sötét pontjain az életünknek ugye, hogy

megrohannak bennünket a kétségek?! Miért engedi meg ezt vagy azt az Isten? S miért éppen velem, velünk kell ilyesminek megtörténnie? Hányszor tesszük le kezünk ből a Bibliánkat, imádságra kulcsolt kezünk hogyan ernyed el vagy szorul ökölbe, sőt megfenyegetjük Istent azzal, hogy megvonjuk tőle bizalmunkat és vádoljuk őt.

Annál meglepőbb, hogy az, aki a saját során aggódva, ezzel megfertőzhetné volna a tanítványait, nem ezt teszi. Ellenkezőleg: derűs, kicsit kötekedő és meghökkentő stílusban beszél arról a bizalomteljes ráhagyatkozásról, amely csak azok sajátja, akik komolyan szaván fogták az Atyát. Ezért érdemes dörömbölni, akár az éjszaka legsötétebb szakaszában is, térdig koptatni a lábat a kellemetlenkedő zaklatás közben a bírói várószobában. Elvégre mindenben és mindenkiben csalódní lehet, de nem ebben a jézusi Úrban. Az ő hatalma, jósága és segítőkészsége a legbizonyosabb. Mint ha csak a zsoltárt hallanánk: „Ha elfogyatkozik is testem és szívem, szívemnek kősziklája

és az én örökségem te maradsz, Istenem, örök-ké...” (Zsolt 73,21-26).

Erre tett fel ő maga is mindent, ez a Názáreti Jézus. Mert szerette az életet és élni akart. Az élethez táplálék kell, s a hozzá való kenyeret ő minden fenntartás nélkül ettől az Atyától várja – a hallal és a tojással együtt –, aki az emberileg nézve legnagyobb lehetetlenségre is képes. S ezért kiáltja oda a három példázattal tanítványainak: „Én élek, és ti is élni fogtok!” (Jn 14,19)

MÉGIS LESZ BŐ TERMÉS!

„Halljátok! Ime, kiment a magvető vetni. És történt vetés közben, hogy egyik mag az útfélre esett, de jöttek a madarak és felkapkodták. Másik meg a sziklás helyre esett, ahol kevés volt a föld, és azonnal kihajtott, mert nem volt mélyen a földben, amikor pedig feljött a nap, megperzselődött, és mivel nem volt gyökere, kiszáradt. Egy másik a tövisek közé esett, de a tövisek megnőttek, megfojtották és így nem hozott termést. A többi pedig a jó földbe esett és termést hozott, miután kikelt és szárba szökken, és meghozta egyik a harmincszorosát, másik a hatvanszorosát, sőt némelyik a százszorosát is.”

(Mk 4,3–8)

Mivel a Nagyalföld kellős közepén születtem és nőttem föl, s magam is szántottam-vettem még, – soha nem értettem, hogy hogyan lehet útszélre, kövek és tövises bokrok közé vetni? Micsoda gondatlan gazdára vall ez! Hát miért nem gyűjtötte össze előbb a köveket és irtotta ki a gazt, hogy tiszta, jó földbe vesse a magot?

- A másik, számomra érthetetlen vonása e példázatnak az a szinte már bűnös pazarlás, amellyel ez a gazda vetett. Rég koldusbotra jutott volna az a viharsarki parasztgazda, aki megelégedett volna azzal, hogy az általa elszórt magnak csupán az egyharmada hozzon egynegyedes termést! S ha bér- vagy idény-munkás lett volna, rég elcsapta volna a munkáltatója.

Azóta persze sok idő telt el és sokat tanultam hozzá, főleg amikor Izraelben járva, a saját szememmel győződhettem meg sok mindentről. Most azért jobban sejtem, hogy Jézus mit is akart elmondani ezzel a példázatával.

1.

Az elején rögtön megállapíthatjuk, hogy Jézus itt nem a talaj négy különböző fajtájáról, állapotáról akart értekezni. A talajnak a példázatban nincs önálló szerepe. A talaj semmit nem hoz ki magából, magától, legfeljebb gazt. Ezért nem vagyok híve annak, hogy ezt az igét

a négyféle szántóföldről szóló példázatként emlegessük. Példázatunk ugyanis nem a négyféle talajt vizsgálja, hanem a magról beszél, amely a befogadó, passzív talajt megtermékenyíti. Jézus itt tehát elsősorban erről a titokzatos találkozásról beszél. A magot el kell vetni, szét kell szórni, hogy aztán befogadhassa a föld, s hogy ebből a csodával határos találkozásból életet tápláló kenyér teremjen. S hogy a kettő, a mag és a talaj mennyire egymásra van utalva, azt pontosan tudjuk. Egyiptomi piramisokban a régészek hatezer éves búzamazogokat találtak. Micsoda meddő élet ez, gyümölcs, termés, folytatás és táplálás nélkül! Hiába őrizték meg maguknak ezek a búzaszemek a tápanyagukat, de mi hasznuk volt egyáltalán? Soha éhező gyomrot nem töltöttek meg, éhséget nem csillapítottak, szomorú arcot föl nem vidítottak. Fölöslegesen, hiába éltek! – Kutatók szerint földünknek évenként kb. félmagyarországnyi területe válik sivataggá. Rablógazdálkodás, gondatlanság következtében rohamosan nő a meddő talaj. Abba már hiába kerülne bele a mag, már nem tudná kihordani!

Ez a példázat arról szól tehát mindenké-
előtt, hogy ez a csodálatos találkozás lehet-
séges: a talaj befogadja a magot, s a mag gyü-
mölcsöt, termést hozhat. De egyik sem lehet
meg a másik nélkül. Találkozniok kell egy-
mással, hiszen a cél az éhségnyhítés, a táp-
lálás.

2.

Ha valaki megkérdezi, hogy mi is az a mag,
amelynek bele kell kerülnie a talajba, akkor
csak Jézus szavaival válaszolhatunk igazán
erre a kérdésre.

Először is emlékeztetni szeretnék arra a
történetre, amelyet csak János evangélista
jegyzett föl számunkra. Görögök jöttek egy-
szer jeruzsálemi zarándoklatra és – mivel va-
lószerűleg látták a bevonulását – súlyt helyez-
tek arra, hogy Jézussal is beszéljenek. A tudó-
sításból nem derül ki egyértelműen, hogy ez
sikerült-e nekik. Az viszont igen, hogy a kí-
vánság hallatán Jézus minden átmenet nélkül
a saját megdicsőüléséről kezdett beszélni. Ez

pedig egészen furcsa módon fog bekövetkezni, ahogy azt Jézus csaknem esküvéssel kifejti: „Bizony mondom nektek, ha a földre esett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad, de ha elhal, sok gyümölcsöt terem...” (Jn 12,24) Abból kell hát kiindulnunk, hogy Jézus önmagát a világ talajába hintett, elvetett magnak tartotta. Milyen jól értette ezt a régi ének szerzője, aki így énekelt:

*„Föld, virulj ki, hadd fakadjon
Viruló zöld völgyön-halmon!
Nyílj ki földnek szép Virága,
Dávid háza nagy Királya.”*

(149,3)

Annak a *magnak* tudta magát Jézus, amely nem gondolhat önmagára, nem maradhat önzően meddő! A talaj várt már rá, hiszen addig csak gazt termett. Most itt az Isten vetése, s akkor nem szabad magára gondolnia a magnak. Jézus ezt így fejezte ki a görög-jelenetben: „... aki a maga életét szereti, elveszti azt...” (Jn 12,25)

Másodszor arra is gondolnunk kell, hogy Jézus magát az élet *kenyérnek* nevezte, amelyet a „világ életéért ad oda.” (Jn 6,51) A gabonamag és a kenyér között csak egyfajta úton jöhet létre kapcsolat: a gabonamagnak mostani formáját föl kell adnia, meg kell halnia, hogy a belőle kinövő gabonából ízes, tápláló kenyér legyen. Azaz a világ életéhez feltétlenül szükséges táplálék.

Jézus nem mond tehát kevesebbet, mint-hogy ennek a mennyei Magvetőnek a vetése ő. A világ, a talaj nem rendelkezik olyan belső erővel, amellyekkel maga táplálhatná, tartthatná el, erősíthetné saját magát. Amióta azonban a talajnak és az Isten magvetésének ez a csodálatos találkozása megtörtént, föllelegezhet a világ. Azóta az egész világot a legtermékenyebb palesztinai területtel, a Jezréel-síksággal szabad összehasonlítani. A név azt jelenti, „ahová Isten maga vetett”. Azóta Isten szántófeldje a világ (1Kor 3,9), Jezréel tehát, ahová Isten maga vetett.

3.

Nem kell külön hangsúlyoznunk, hogy egészen más értelmet kap így a mi példázatunk. Isten veti a magot világunk szántóföldjébe, s ezzel kimondja egyben a világunkról való véleményét is: nem átkozza el, nem marasztalja el, de kijelenti, hogy a világ-talaj teljesen, eredménytelenül meddő marad, ha bármi oknál fogva nem találkozik a Maggal. Ezt jól megértette Pál is, amikor ezt írta egyik levelében: „Az ígéreteket Ábrahámnak adta Isten és az ő utódának. Nem így mondja az Írás: ,és az ő utódainak’, mintha sokakról szólna, hanem csak egyről: ,és a te utódodnak’, aki a Krisztus.” (Gal 3,16) Csak ez az isteni Mag hajlandó magára venni az elmúlás, a meghalás kockázatát, tudva azt, hogy „nem hagyod lelkemet a holtak birodalmában, azt sem engeded, hogy Szented elmúlást lásson.” (ApCsel 2,27) Ha ezt nem tenné, éhen pusztulna az egész világ.

Ma is hálát kell adnunk Istennek azért a sok-sok missziói munkásért, aki nem turistáskodni, világot látni ment a maga szórakoz-

tatására, hanem azért, hogy tanításával, életvitelével, keresztelő és áldó tevékenységével ezt a Magot hintse. Abban a szent meggyőződésben végezve a munkáját, hogy az életfontosságú a világ számára. Mert aki csak a talajt akarja egy kicsit megjavítani, kultúráltabbá tenni a földet, annak hamarosan fölkophat az éhségtől az álla. S ha a talajtól még meg is vonja a magot, akkor vajmi keveset ér bármiféle szépítgetése. Vétkezik azért a mindenkori kereszténység, amely világszépítő, jobbító törekvéseket ugyan buzgón támogat, de akaratlanul a világ éhhalálát készíti elő, ha nem veti a *magot* idejében, fáradhatatlanul.

Ezt a példázatot Jézus csak az élete vége felé mondhatta el, mintegy visszatekintve, saját tapasztalataira támaszkodva. Igen, úgy igaz: bizony volt hely, ahol csak az eltaposás vagy a madarak vártak rá. Már földi élete is így indult. Ha a népszámlálókon, a betlehemi vendégfogadásokon vagy éppen Heródesen múlt volna, legszívesebben elnyelték vagy eltaposták volna. – Volt hely, ahol kövek hátán megkuperodó vékonyka humuszréteg fogadta. De

amilyen gyors volt a növekedés, olyan gyors lett az elszáradás is. Sőt voltak hajigált kövek is, amelyek gyors halálát szerették volna elérni! (Jn 8,59). Jellemző a sok huza-vona a kenyérszaporítás csodája körül: rajongó lelkesedéssel akarnak királyt csinálni belőle a megtelt gyomrúak, ugyanazok, akik később a kemény beszédét elviselhetetlennek tartják és elfordulnak tőle! – S hogy a tövisokról nem jó véleménye volt, azt már előbb kimondta: „Vajon a tüskebokorról szednek-e szőlőt, vagy fügét a bogáncskóróról?” (Mt 7,16) Így próbálták tövisként beléfojtani a szót, leskelődtek utána, tört vetettek neki. S hogy még véletlenül se maradjanak jó emlékei, a végén – királyi igényére való gyalázkodó utalásként – még a koronáját is tövisből fonták (Mt 27,24). A későbbi gyülekezet is tanult ebből: a hittől elsetteket már a „föld tövisének és bogáncskóróinak” nevezi, amelynek vége az elpusztítás. (Zsid 6,8)

Jézusnak nincsenek – visszatekintve sem – illúziói. Akkor sem túloz, amikor elmondja,

hogy a magvetés háromnegyede sikertelen volt. Nagy volt a veszteség. S ez az ő küszöbön álló szomorú végének a fényében annál fájdalmasabbnak látszik.

4.

Látjuk tehát, hogy a görögök jelenlétében miért beszélt Jézus a megdicsőüléséről? S miért mondta éppen akkor, hogy „most vettetik ki a világ fejedelme.” (Jn 12,31) – Mert az egész példázat egyetlen egy ellentétpárra van felépítve: a veszteség és a nyereség ellentétére. S amit az én parasztszemem pazarlásnak és szakszerűtlen munkamódszernek tartott és lenézett, azal szemben áll a harmincszoros, a hetvenszeres és a százszoros, bőséges termés. Nem számít a veszteséges szórás, a megszázsorozódott termés bőséges kárpótlás érte. Isten sohasem volt kicsinyes, zsugori, hanem Jézusban mindent odaadott nekünk, – ahogy azt Pál fogalmazta.

Láthatjuk tehát, hogy Jézus példázatai bősé-

gesen szolgáltatnak anyagot az ő életének, de főleg halálának jobb megértéséhez. Ő nem szépitette a dolgokat: magvetését sokhelyütt megakadályozták, sőt megghiúsították, eredménytelen lett, azaz sikertelennek volt mondható.

És mindez mégsem volt hiábavaló. Mert az eredmény bőségesen elfeledteti a kudarccokat, a sikertelenséget, a megghiúsult reményeket, a veszteséget. Isten országát – mindennek ellenére – mégis meghirdette a földön, s ha eljön a végső aratás (az aratás az Újszövetségben mindig az utolsó ítélet képe), akkor a dolgok elszámolásánál Istennek ez a munkája sem zár majd hiánnyal. Visszatekintve a feltámadására, követői sokaságára, a feltámadásból fakadó sok új életre, hisszük, hogy munkája és áldozata nem volt hiábavaló.

Ő maga így köszönte ezt meg mennyei Atyjának: „Kijelentettem, felmutattam a te nevedet az embereknek, és ők befogadták, és igazán megismerték, hogy ... te küldtél engem. Én ezekért könyörgök...” (Jn 17,6.8.9)

A kínos halál előtt ideje és ereje van még az

Úrnak, hogy a gazdag és bő termés ígéretével erősítsen és vigasztaljon. S arra is, hogy övé-
iért, értünk könyörögjön. Akik az isteni mag-
vetés harminc-, hatvan-, százszorosát terem-
jük. De teremjük-e?

GÉMES ISTVÁN

Szarvason született 1927-ben. Bölcsészeti tanulmányok után Sopronban és Budapesten végzett evangélikus teológiát. 1953-ban szentelték lelkésszé szülővárosa Ótemplomában. Külföldre kerülése után (1956) a Dán Evangélikus Egyházi Segélyszervezet megbízásából gondozta a Dániába és Dél-Svédországba került magyar protestáns menekülteket. 1957-ben vendégként vett részt az Evangélikus Világszövetség minneapolis-i világgyűlésén, hogy onnan Venezuelán át Brazíliába menjen a Világszövetség megbízásából. Kétszer ötéves munkaszerződéssel felépítette a Brazíliai Magyar Evangélikus Gyülekezetet, majd egy ideig a Sao Paulo-i 18 külföldi lelkésznek volt esperese. 1968-ban került vissza feleségével és három fiával Európába a németországi Hannover-i egyház meghívására. Észak-Német-

országban két községet gondozott és közben újtestamentumi és lélektani tanulmányokat folytatott Göttingenben. Onnan hívta meg a Württembergi Evangélikus Egyház a német munkája mellett végzendő magyar lelkipásztori szolgálatra. 17 éven át volt a Stuttgart-Bad Cannstatt-i Luther-gyülekezet (német) lelkesze. 10 éven át elnöke volt a KÉMELM-nek (Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkipásztorok Munkaközössége) és vagy 25 éven át a Rádiómisszió munkatársa. Szerkesztője a *Koinonia* című teológiai folyóiratnak és az *Útitárs* című lapnak. Német lelkeszi nyugdíjaztatása után továbbra is Stuttgartban él és gondozza a magyar gyülekezetet, amelyet kiterjesztett Heilbronnra is.

Kb. ezerre tehető dolgozatainak, cikkeinek a száma, amelyek a különböző országokban, kiadványokban, szaklapokban megjelentek magyar, portugál és német nyelven.

Eddig megjelent könyvei:

Színlátás - A szemlélődés újrafelfedezése (1993)

Kátémagyarázatok és tanulmányok:

Hiszek (1993)

Igen (1994)

Tied (1996)

Jézus és Pál (1998)

AZ EVANGÉLIKUS MISSZIÓI KÖZPONT KAZETTA-KÍNÁLATÁBÓL

A lelkipásztorok, missziói munka végzéséhez szeretne segítséget nyújtani a Missziói Központ kazettasorozata.

Az alábbi lista ízelítő kínálatunkból. Örömmel küldünk kazettáinkból minden érdeklődőnek.

Megrendelhető az Evangélikus Missziói Központ címén: 1656. Budapest, Postafiók 22, vagy a 400-3057-es telefonszámon.

E-mail: evmis@mail.matav.hu

A kazettákért csak adományokat fogadunk el.

- *Jónás és a tékozló fiú története* – hangjáték gyermekeknek
- *Írok neked, Istenem* – gyermekeknek
- *A titkok naplója* – gyermekeknek
- *Mindennap Jézussal* – gyermekénekek
- *Nézz föl!* – fiataloknak, fiatalokról

- *Akinek van füle, hallja...* – úton járóknak, autósoknak
- *...enyém vagy* – mit ad és mit vár tőlünk Isten?
- *Élő vízcseppek* – igemeditációk zenével, énekkel
- *Szeressétek egymást* – útravaló jegyeseknek, ifjú házasoknak
- *Bizony, javamra vált a nagy keserűség* – betegeknek, szenvedőknek
- *Gyógyító szó betegeknek*
- *Uram, nincs emberem!* – időseknek, magányosoknak
- *Veled vagyok, fogom a kezed* – gyászolóknak
- *Dicséretetek és könyörgések* – az Evangélikus Énekeskönyvből
- *Reggeli és esti énekek* – az Evangélikus Énekeskönyvből
- *Ádventtől vízkeresztig* – az Evangélikus Énekeskönyv énekei
- *Böjt – Húsvét* – az Evangélikus Énekeskönyv énekei
- *Jézus, te égi szép...* – az Evangélikus Énekeskönyv Jézus-énekeiből

- *Boldog vagyok megint* – a Jubilate énekkar hálaadása
- *Csodát virágozik a jelen* – Túrmezei Erzsébet versei és énekei
- *Új ének* – ifjúsági énekek feldolgozása gyülekezeti használatra
- *Ének útjain nyissad meg titkaid* – finn énekek az Izsóp együttes előadásában
- *Nézzétek ezt a kisgyermeket!* – a Mécses csoport zenés összeállítása
- *Evangelikus fúvószene* – Johann Gyula és együttese
- *Együtt adjuk tovább a fényt...* – a Soli Deo Gloria együttes énekei

A SZIVÁRVÁNY-FÜZETSOROZAT EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

1. *Mit kezdünk egy gyermekkel?*
2. *Jézus indulása*
3. *Csupa titok*
4. *Nem idézés – meghívás*
5. *Vele, vagy ellene?*
6. *A megvert pásztor*

TARTALOM

„Igen, Atyám!”	5
Gyilkosság a szőlőhegyen	9
Elég erős marad-e?	23
Könyörgés határidő-hosszabbításért	37
Bölcsen viselkedni – a katasztrófa láttán is	50
A démon visszatérhet	66
Élni akar!	80
Mégis lesz bő termés!	92
Gémes István	105
Az Evangélikus Misszió Központ kazetta-kínálatából	108
A Szivárvány-füzetsorozat eddig megjelent kötetei	111